

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

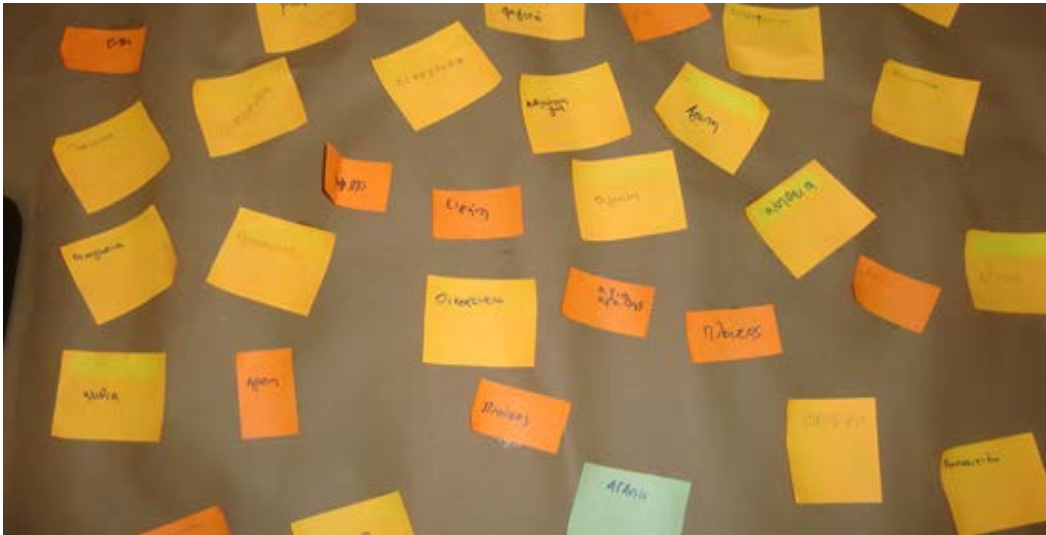
ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

«Το θέατρο στην εκπαίδευση ως διάλογος διδασκαλίας αξιών»

Η Ελένη του Ευριπίδη στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΒΑΜΒΑΚΙΔΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΕΣ: ΚΥΡΙΔΗΣ ΑΡΓΥΡΙΟΣ

ΤΣΙΟΥΜΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΑΕΜ: 738

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

[ΙΟΥΝΙΟΣ 2018]

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	7
ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ.....	11
1.1. ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΗ ΟΡΩΝ	11
1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ	14
1.3. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ.....	20
ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙ ΑΞΙΩΝ	23
Η σημασία της αξίας στην εκπαίδευση.....	24
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	26
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	30
Μοντέλα σημειωτικής ανάλυσης του βιβλίου του μαθητή «Ελένη» του Ευριπίδη και του υλικού που παρήγαγαν οι μαθητές	30
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ	31
Τεχνικές εκπαιδευτικής δράσης.....	31
Γενικές πληροφορίες για το έργο «Ελένη» του Ευριπίδη.....	37
ΣΕΝΑΡΙΟ-ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΟΥ	38
Πλοκή του έργου	38
ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ	39
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	41
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	41
Υλικό ανάλυσης: Δραματική Ποίηση- Ευριπίδη Ελένη – το βιβλίο του μαθητή	42
Σημειωτική ανάλυση του εξώφυλλου.....	43
Ποιοτική ανάλυση εξώφυλλου Προλόγου, της Παρόδου, του Α' Επεισοδίου, του Β' Επεισοδίου, του Α' Στάσιμου, του Γ' Επεισοδίου, του Β' Στάσιμου, του Δ' Επεισοδίου, του Γ' Στάσιμου και της Εξόδου.	43
Ποσοτική ανάλυση	54
Σχέσεις κωδίκων εικόνας	54
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	57
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	62
Βιβλιογραφία	71

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σύγχρονη παιδαγωγική απαιτεί τεχνικές και προτάσεις που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών και μαθητριών οι οποίοι θα εκπαιδεύονται και θα προετοιμάζονται για τη μετέπειτα την ζωή τους. Η προετοιμασία αυτή γίνεται με την διδασκαλία πνευματικών, κοινωνικών, ηθικών και συναισθηματικών αξιών οι οποίες θα διαμορφώσουν ολοκληρωμένους και ενεργούς πολίτες για την δημιουργία μίας καλύτερης κοινωνίας. Η αξιοποίηση του ήδη υπάρχοντος εκπαιδευτικού υλικού που διαθέτει η εκπαίδευση σε συνδυασμό με τις τεχνικές του Εκπαιδευτικού Δράματος, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο προς αυτήν την κατεύθυνση.

Επίσης, η σημειωτική ανάλυση των μαθητικών συγγραμμάτων μας βοηθάει να εντοπίσουμε κατά πόσο αυτά ανταποκρίνονται στους εκπαιδευτικούς στόχους της διδασκαλίας των αξιών.

Στόχος της παρούσας εργασίας αποτελεί η ανάδειξη των αξιών μέσα από την τεχνική του εκπαιδευτικού δράματος χρησιμοποιώντας παιδαγωγικό υλικό δραματικών κειμένων που χρησιμοποιούνται ήδη στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

ABSTRACT

The modern teaching / pedagogy requires techniques and proposals which correspond to the students' needs, who will be educated and prepare themselves for their future life. This procedure takes place through the teaching of intellectual, social, moral, and sentimental values that will form active citizens, who will shape a better society. The utilization of the current educational materials which our education employs, in connection to the Drama in Education can play a crucial role towards this direction.

Additionally, the students' works of the semiotics analysis help us pinpoint the extent to which they correspond to the educational goals as far as the teaching of values is concerned.

The aim of the current study is to highlight the values through the educational drama technique using dramatic texts from pedagogical resources that have already been used in Secondary Education

Λέξεις κλειδιά: 1.Theatre in education, 2.Drama in education, 3.Values, 4.Secondary Education

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Λόγω της ταυτότητας των σπουδών και της δουλειάς μου ως θεατρολόγου στην πρωτοβάθμια και στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο μάθημα της θεατρικής αγωγής και της ζώνης δημιουργικών δραστηριοτήτων, αποφασίστηκε η χρήση του εκπαιδευτικού δράματος και ενός σχολικού εγχειριδίου ώστε να πλαισιώσουν μια σειρά μαθημάτων διδασκαλίας αξιών.

Το θέατρο γενικότερα, αλλά και οι τεχνικές του εκπαιδευτικού δράματος ειδικότερα αποσκοπούν στην διαμόρφωση της συνείδησης του νέου και της προσωπικότητάς του, στην ανάπτυξη της φαντασίας, στην δημιουργία ενός περιβάλλοντος ασφάλειας με σκοπό την καλύτερη έκφραση, στην αισθητική και συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών και μαθητριών, στην γνωσιακή ανάπτυξη και φυσικά στην ψυχαγωγία και διασκέδαση (Γραμματάς).

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων ενισχύεται με τη χρήση σκηνικών αντικειμένων, μουσικής, εικόνων και άλλων μέσων που χαρακτηρίζονται ως θεατρικά ερεθίσματα καθώς χρησιμοποιούνται ως εκπαιδευτικό υλικό.

Η μέθοδος αυτή θεωρείται σύγχρονη σε σχέση με κάποιες «αναχρονιστικές μεθόδους» που χρησιμοποιούν ακόμη και σήμερα σε αρκετά ελληνικά σχολεία. Η σύγχρονη αυτή μέθοδος, επιτρέπει τους έφηβους μαθητές να εκφραστούν ελεύθερα στα πλαίσια μίας ομάδας, γιατί δεν υπάρχει κοινό που τους παρατηρεί. Ακόμη, υπάρχει η αυθόρμητη έκφραση, εδώ και τώρα, για κάποιο ζήτημα που προκύπτει και έτσι διατυπώνονται ελεύθερα και ανοιχτά όλες οι προτάσεις. Η ακολουθία συζήτησης μετά από κάθε δράση επιτρέπει τους εφήβους τον προβληματισμό καθώς και τον αναστοχασμό για μία πράξη που διέπραξαν μέσα σε μία θεατρική σύμβαση, αλλά και στη ζωή τους.

Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι το υλικό που θα παρουσιαστεί δεν ανήκει εξ' ολοκλήρου σε μία ομάδα, αλλά και στις δύο τάξεις της Α' Λυκείου, όπου έγινε το εργαστήριο. Ωστόσο, κρατά την συνοχή και τη σειρά του σχεδίου μαθήματος. Το σχέδιο μαθήματος ολοκληρώθηκε μετά από άδεια του διευθυντή του ΕΠΑΛ Βέροιας στις τάξεις Α1' και Α2' Λυκείου, η οποία αποτελείται από 22 μαθητές με υπεύθυνη καθηγήτρια την Παπαζέση Αικατερίνη την οποία οφείλω να ευχαριστήσω θερμά.

Όπως προαναφέρθηκε, η σχολική μονάδα όπου πραγματοποιήθηκε η έρευνα ήταν το 1^ο ΕΠΑΛ Βέροιας στις τάξεις Α1' και Α2' Λυκείου. Ο αριθμός των μαθητών που συμμετείχαν ήταν 22 άτομα 14 εκ των οποίων ήταν αγόρια και 8 κορίτσια, ηλικίας 15-17 ετών.

Η κάθε συνάντηση διαρκούσε 2 διδακτικές ώρες των 45' η καθεμία και συνολικά έγιναν 5 διδακτικές συναντήσεις. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε κάποιες επιπλέον πληροφορίες για τους μαθητές και τις μαθήτριες που φοιτούν στα ΕΠΑΛ.

Στα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ), φοιτούν συνήθως φοιτητές χαμηλού μαθησιακού επιπέδου με βασικό γνώμονα την απόκτηση γνώσης σε μία τεχνική επιστήμη, ενώ μικρό ποσοστό αυτών συνεχίζουν τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για την απόκτηση επιπλέον γνώσεων και ανώτερου πτυχίου.

Η απόκτηση γνώσεων για τους μαθητές αυτούς, πέρα του επαγγελματικού πεδίου ενδιαφέροντος τους, πρέπει να γίνει με σύγχρονα μέσα και τεχνικές για να γίνει διασκέδαση η διδασκαλία και όχι μια αναπόφευκτη διαδικασία που πρέπει να υποστούν.

Στο κομμάτι της έρευνας στην τάξη χρησιμοποιήσαμε αρκετές θεατροπαιδαγωγικές τεχνικές, οι οποίες είχαν συγκεκριμένο στόχο η καθεμία ξεχωριστά. Σε κάθε συνάντηση χρησιμοποιήθηκαν στο πρώτο μέρος ασκήσεις

γνωριμίας και ενεργοποίησης (ιστορία του ονόματός μου, «όλοι όσοι», πάρε θέση, οδηγός με στάτους, άσκηση στάτους, περπάτημα στο χώρο, αυτοσχεδιασμός με καρέκλες, σπασμένο τηλέφωνο), που αποσκοπούσαν στην γνωριμία της ομάδας, την οικειότητα και την ενεργοποίηση με σκοπό να εισέλθουν στο θέμα, αλλά και να σηκωθούν από τις καρέκλες για να συνεχίσουν οι υπόλοιπες δραστηριότητες. Οι ασκήσεις αυτές έχουν σαν επιπλέον στόχο την δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος, την συγκέντρωση της προσοχής και την προετοιμασία για το θέμα που θα ακολουθήσει.

Στην συνέχεια ακολούθησαν παγωμένες εικόνες με λεζάντα και με ανίχνευση σκέψης, οι οποίες είναι δυναμικές εικόνες με ερέθισμα μία άλλη φωτογραφία ή κείμενο και βοηθάει στην εξέλιξη της πλοκής, ημερολόγιο και γράμμα ήρωα. Στον συλλογικό χαρακτήρα μία ομάδα υποδύεται συλλογικά ένα ρόλο με αυτοσχεδιασμό. Συχνά υπάρχει διάλογος ανάμεσα στα μέλη της ομάδας.

Σκοπός είναι να διερευνηθεί περισσότερο πως δομούν οι συμμετέχοντες (Αβρα) τη συνέντευξη. Στην «ανακριτική καρέκλα» ένας ρόλος κάθεται στην καρέκλα και δέχεται ερωτήσεις από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας σχετικά με τα κίνητρα, τις αξίες, τις πράξεις. Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται όταν ο ρόλος πρόκειται να πάρει μία σημαντική απόφαση και σκοπό έχει να καταλάβουν οι ρόλοι τα κίνητρά τους και να εμβαθύνουν (Αυδή & Χατζηβασιλείου , 2007, σ. 91). Το πακέτο εξερεύνησης αποτελείται από προσωπικά αντικείμενα που υποθέτουμε ότι μπορεί να έχει ένας ρόλος και σαν σκοπό έχει να αντιληφθούν οι συμμετέχοντες σε ποιον ρόλο ανήκουν τα αντικείμενα αλλά, να εμβαθύνουν στην ψυχοσύνθεση του ήρωα και να αντικρύσουν πτυχές του εαυτού του ήρωα. Στην τηλεφωνική επικοινωνία και τον κύκλο κουτσομπολιού οι μαθητές συμμετέχουν σε ρόλο και σκοπό έχει να εισαχθούν

πληροφορίες, να προχωρήσει η πλοκή και να δημιουργηθεί ένταση (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σ. 93).

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η τεχνική του εκπαιδευτικού δράματος τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζεται ως μία νέα παιδαγωγική προσέγγιση και ως μέσο διδασκαλίας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, η παιδαγωγική επιστήμη αντλεί από τη θεατρική τέχνη ασκήσεις και τεχνικές, τις οποίες προσαρμόζει σύμφωνα με τις ανάγκες και τους σκοπούς της (Κοντόγιαννη, 2012). Το θέατρο ως παιδαγωγικό εργαλείο χρησιμοποιείται στην έρευνα μας για να αναδείξουμε τον τρόπο που μπορούν να διδαχθούν οι αξίες σε μαθητές ελληνικών σχολείων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα, εστιάζουμε στο έργο «Ελένη» του Ευριπίδη καθώς και άλλα κείμενα, αντικείμενα, φωτογραφικό υλικό και άλλα εκπαιδευτικά εργαλεία που σχετίζονται με το θέμα.

Αναλύεται επίσης μία μορφή τέχνης που δημιουργείται από τα ίδια τα παιδιά κατά την διάρκεια των εργαστηρίων.

Το βιβλίο αυτό χρησιμοποιήθηκε ως εκπαιδευτικό εργαλείο πάνω στο οποίο σχεδιάστηκε ένα ολοκληρωμένο θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα.

Επίσης επιχειρείται μία σημειωτική ανάλυση του εξώφυλλου από το βιβλίο του μαθητή. Συγκεκριμένα, εφαρμόζουμε σημειωτική ανάλυση, δηλαδή κατηγοριοποιούμε χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα σημειωτικά μοντέλα, τις αξίες που προβάλλονται από το εξώφυλλο του βιβλίου. Στόχος είναι να εντοπίσουμε κατά πόσο

το αποτέλεσμα ανταποκρίνεται στους εκπαιδευτικούς στόχους της διδασκαλίας των αξιών.

Η εκπαιδευτική παρέμβαση υλοποιείται στο εργαστήριο, που απευθύνεται κατά βάση σε μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου και Α΄,Β΄, Γ΄ Λυκείου. Η διάρκεια του εργαστηρίου είναι 5 διδακτικές ώρες και ο μέγιστος αριθμός συμμετεχόντων ανέρχεται στα 25 άτομα.

Ως προς τη δομή, στο θεωρητικό μέρος της εργασίας γίνεται αρχικά μια σύντομη αναφορά στο «θέατρο στην εκπαίδευση» ή «Εκπαιδευτικό Δράμα», σε κάποια βασικά χαρακτηριστικά και στην ιστορική εξέλιξη ως επιστήμης, καθώς επίσης η ίδια διαδικασία ακολουθείται και για τον ορισμό της «αξίας».

Τέλος όσον αφορά το θεωρητικό πλαίσιο δίνεται μια σύντομη περιγραφή της σημειωτικής καθώς θα χρησιμοποιηθεί στην ανάλυση του εξώφυλλου και του πολυτροπικού υλικού.

Στη συνέχεια γίνεται μία αναφορά των βασικών αξιών που εμείς θελήσαμε να αναδείξουμε και των ρόλων που χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία για να εκμαιεύσουμε τις αξίες αυτές.

Ακόμη, τίθεται αναλυτικά το σχέδιο του μαθήματος. Ακολουθείται ανάλυση των κωδίκων που προκύπτει από το εξώφυλλο του βιβλίου του μαθητή. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα από το πολυτροπικό υλικό που φαίνεται να μεταφέρει αξίες που ιεραρχήσαμε.

Η βασική διαφορά σε σχέση με παρόμοιες εργασίες που έχουν γίνει με βασικό εργαλείο το εκπαιδευτικό δράμα είναι ότι βασικός στόχος είναι η ανάδειξη των αξιών που προκύπτουν από το ίδιο το έργο και πως αυτές τις αντιλαμβάνονται τα παιδιά μέσα από μία σειρά γεγονότων που αφορούν το εκπαιδευτικό δράμα και την βασική δομή

του μαθητικού βιβλίου. Απ' όλο το έργο επιλέγουμε να ασχοληθούμε μόνο με το υλικό που αφορά τις αξίες.

Οι θεατρολόγοι καθώς και άλλοι παιδαγωγοί έχουν δανειστεί τεχνικές από την επιστήμη του εκπαιδευτικού δράματος και αρκετές είναι οι ελληνικές έρευνες που την αξιοποίησαν ως μέσο διδασκαλίας στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η θεατρική Αγωγή ως πλαίσιο προσέγγισης και μάθησης στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση (Ημέλου Α. , 2016). Αναζητώντας προερευνητικό υλικό εντοπίσαμε πρόσφατη διπλωματική εργασία στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Φιλοσοφική Σχολή- Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Ψυχολογίας, ΠΜΣ) με τίτλο «Η Θεατρική Αγωγή ως πλαίσιο προσέγγισης και μάθησης στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση – Μια πρόταση για τη διδασκαλία του Ομήρου και του Ηροδότου μέσω θεατρικών δραστηριοτήτων» το 2016, αξιοποίησε την θεατρική αγωγή ως μία νέα μέθοδο διδασκαλίας στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το βασικό κομμάτι της έρευνας έγινε στη σχέση μεταξύ Οδυσσέα- Πηνελόπης και Κροίσου – Σόλωνα διερευνώντας τα κίνητρα των ηρώων, τις επιθυμίες, την συμπεριφορά, τον τρόπο σκέψης τους, τις συγκρουσιακές σχέσεις.

Σκοπός της έρευνας ήταν οι μαθητές μέσα από τα κείμενα και τις θεατρικές τεχνικές να ερμηνεύσουν και να κατανοήσουν πληρέστερα το κείμενο *να συσχετίζουν το αξιακό του υπόβαθρο με τις δικές τους αξίες, να διερευνούν τον δικό τους ορίζοντα και παραστατικό κύκλο, να προβληματιστούν και να υιοθετήσουν κριτική στάση σε σχέση με τα βασικά αξιακά νοήματα του κειμένου, και να επικοινωνήσουν με το κείμενο σε ένα κλίμα ασφάλειας, δημιουργικότητας και αποδοχής* (Ημέλου, 2016).

Η Φανουράκη (2010) στα πλαίσια διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων μέσω της θεατρικής αγωγής στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», ασχολήθηκε επίσης με αποσπάσματα από κείμενα που αναφέρονται στα φιλολογικά μαθήματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε: «Όρνιθες» του Αριστοφάνη (πάροδος στ. 297-415), «Ελένη» του Ευριπίδη (Γ' επεισόδιο, 2^η σκηνή, στ. 1305-424) και «Αντιγόνη» του Σοφοκλή (Β' επεισόδιο, στ. 531 – 581).

Η συγκεκριμένα έρευνα εστιάζει στην λειτουργία του χορού, την καλλιέργεια της κίνησης, της έκφρασης, του τραγουδιού, την κατανόηση των κειμένων, την ελεύθερη σωματική και λεκτική έκφραση των μαθητών, τη συζήτηση των κινήτρων και των συμπεριφορών μέσα από την βιωματική δράση.

Η Μώρου δημοσίευσε τον Απρίλη του 2002 στο περιοδικό « Η λέσχη των εκπαιδευτικών» άρθρο με τίτλο «Δραματοποίηση: από το κείμενο στη σκηνή της τάξης. Ένα παράδειγμα, Οδύσσεια Ομήρου», με στόχο την εμπάθυνση των μαθητών του Γυμνασίου και του Λυκείου σε θεατρικές τεχνικές και στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων μέσα από το θέατρο.

Στόχος να κατανοήσουν οι μαθητές τις δομές του δραματικού μύθου, την εξέλιξη της πλοκής, τη διδασκαλία της σωστής αφήγησης, το να βιώσουν τις ίδιες καταστάσεις με αυτές των ηρώων ώστε να κατανοήσουν σαφέστερα τα κίνητρα και τις συμπεριφορές, τη σκηνοθετική διδασκαλία, τη σκηνογραφική λειτουργία των αντικειμένων.

Οι Σειρήνες (Αυδή & Χατζηβασιλείου , 2007). Οι φοιτήτριες του Τμήματος Θεάτρου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Βάσιακα Άννα-Μαρία, Κωνσταντίνου Αχιλλέας, Μπατάνη Μαρία, Πανά Δανάη, Τσιβιτσιάρη Ματίνα, Φώτος Άλκης, Χατζηκωνσταντέλη Ιωάννα, διατύπωσαν ένα σχέδιο μαθήματος με βασικό

πυρήνα την «Οδύσσεια» του Ομήρου και συγκεκριμένα τη ραψωδία μ, στ. 49-59, με κατευθυντήριο ερώτημα τι είναι για εμάς σήμερα οι «σειρήνες»;

Μέσα από τις τεχνικές του εκπαιδευτικού δράματος επιδιώχθηκε η αναγνώριση των Σειρήνων της εποχής μας, και ο προβληματισμός των μαθητών *στο τι τις κάνει ελκυστικές και πως μπορούμε να τις αντιμετωπίσουμε. Τα παιδιά μέσα από βιωματικές δράσεις προσπαθούν να βγάλουν συμπεράσματα για την ζωή τους και να την κατανοήσουν βαθύτερα.*

ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ

1.1.ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΗ ΟΡΩΝ

Για τον ορισμό «Θέατρο στην Εκπαίδευση» (theater in education) ή διαφορετικά «Εκπαιδευτικό Δράμα» (drama in education) έχουν αποδοθεί τα τελευταία χρόνια στον ελλαδικό χώρο πολλαπλοί ορισμοί, οι οποίοι δομούνται σε κοινά χαρακτηριστικά. Βασική προϋπόθεση, αποτελεί ο παιδαγωγικός χαρακτήρας του θεάτρου, γιατί χρησιμοποιεί τη βιωματικότητα, την συνεργασία, την επικοινωνία και τη συμμετοχή των μαθητών, την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης μέσα από παιχνίδια ρόλων που καλούνται να αναλάβουν οι μαθητές στα πλαίσια ενός φανταστικού κόσμου, όπου όλα λειτουργούν συμβολικά.

Έτσι, οι συμμετέχοντες με βάση τον αυτοσχεδιασμό και άλλες θεατρικές τεχνικές αντιμετωπίζουν διλήμματα, παίρνουν αποφάσεις, αναστοχάζονται και αποκτούν γνώσεις και κοινωνικές δεξιότητες.

Οι Άβρα Αυδή και Μελίνα Χατζηγεωργίου ορίζουν το εκπαιδευτικό δράμα ως :

μία μορφή θεατρικής τέχνης με καθαρά παιδαγωγικό χαρακτήρα. Μπορεί να διδαχθεί είτε ως ανεξάρτητο μάθημα είτε παράλληλα να αξιοποιηθεί ως μέσο για τη διδασκαλία διαφόρων μαθημάτων του προγράμματος σπουδών... Στο Δράμα ο συνδυασμός συναισθηματικής εμπλοκής και νοητικής επεξεργασίας, βίωσης και αναστοχασμού, αποβλέπει στη μάθηση με την έννοια της κατανόησης του εαυτού μας αλλά και του κόσμου (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σ. 19).

Η Άλκηστις Κοντογιάννη χρησιμοποιεί τον χαρακτηρισμό «Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση» για να ορίσει την μέθοδο κατά την οποία τα παιδιά εκφράζονται δημιουργικά χωρίς να έχουν ως στόχο το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα αλλά την ανάπτυξη της εκφραστικότητας. Στο επίκεντρο σύμφωνα με την Κοντογιάννη μπαίνουν τα παιδιά. Επίσης στη μέθοδο αυτή βαρύνουσα σημασία έχει η διαδικασία της διερεύνησης, η δημιουργία και το μοίρασμα των ιδεών (Κοντογιάννη, 2012, σ. 80).

Η Σέξτου Περσεφόνη χρησιμοποιεί τον όρο «Theatre – in – Education (TiE)» και αναφέρει ότι *το TiE είναι ένα είδος θεάτρου που βασίζεται στις δυνάμεις της καλλιτεχνικής φόρμας και συμβουλεύεται την παιδαγωγική στην προσπάθεια του να προσφέρει σε ειδικό κοινό (μαθητές) και ειδικές συνθήκες (σχολεία, εκπαιδευτικό σύστημα) ευκαιρίες για μάθηση με αποτελεσματικούς τρόπους. Το TiE είναι ένα είδος εναλλακτικού θεάτρου για παιδιά και νέους με έμφαση στα κοινωνικά θέματα της τοπικής κοινωνίας και προσφέρει βιωματική, κοινωνική, αντικειμενική, κριτική και δημιουργική μάθηση (Σέξτου, 2005, σ. 22).*

Ο Θόδωρος Γραμματάς διατυπώνει επίσης τον ορισμό τους για την έννοια «Θέατρο στην Εκπαίδευση» αναφέροντας ότι *αποτελεί μια πολυδιάστατη πραγματικότητα που περιλαμβάνει ταυτόχρονα περισσότερα και κάποτε αντιθετικά*

επιμέρους στοιχεία, αναγόμενα σε και αντίστοιχα με τις διαφορετικές όψεις και παραμέτρους κάτω από τις οποίες εμφανίζεται το Θέατρο ως καλλιτεχνικό γεγονός και κοινωνικό φαινόμενο, ως μέσο επικοινωνίας και έκφρασης, ως προϊόν πολιτιστικής δημιουργίας και πολιτισμικής αγωγής του κοινού (Γραμματάς, 2004, σ. 62).

Επιπρόσθετα, ο Σίμος Παπαδόπουλος στην προσπάθεια του να περιγράψει την θεατροπαιδαγωγική αυτή μέθοδο χρησιμοποιεί τον όρο «διερευνητική δραματοποίηση» ως μία διαδικασία που εισάγει τα παιδιά στη διαθεματική προσέγγιση της μάθησης τους, καθώς δημιουργεί ένα περιβάλλον κατεξοχήν ολιστικό, ευέλικτο και μαθητοκεντρικό, όπου η ενιαιοποιημένη γνώση διερευνάται στην ομάδα. Σε θεατρικό ρόλο ερευνούν κοινωνικά θέματα και προβληματικές καταστάσεις που αντλούν από ποικίλα γνωστικά πεδία. Επιπλέον η σφαιρική ματιά διευρύνει την ικανότητά τους να σχηματίζουν μια συνολική άποψη για τις καταστάσεις (Παπαδόπουλος, 2010, σ. 148).

Η Μάρθα Κατσαρίδου χρησιμοποιεί τον όρο «θεατροπαιδαγωγική» για να ορίσει μία μέθοδο που βασίζεται στο *Drama in Education*, η οποία όμως εμπλουτίζεται με ποικίλες πρακτικές και τεχνικές από διαφορετικά επιστημονικά πεδία και θεατρικές σχολές (Κατσαρίδου, 2014, σ. 23).

Τέλος, το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση που δημιουργήθηκε το 1998 και αποτελεί μία επιστημονική ένωση για την προώθηση της έρευνας και της πράξης του θεάτρου, του εκπαιδευτικού δράματος, του θεατρικού παιχνιδιού και των άλλων παραστατικών τεχνών (www.theatroedu.gr, n.d.) και συχνά στο περιοδικό τους «Εκπαίδευση & Θέατρο» προσδιορίζουν την έννοια του Εκπαιδευτικού Δράματος ως μία μέθοδο α) κατανόησης του εαυτού, β) της κατανόησης του κόσμου που μας περιβάλλει. Τα παιδιά με την καθοδήγηση του εμπυχωτή-

εκπαιδευτικού μπορούν να διερευνήσουν πολλά κοινωνικά θέματα μέσω του θεάτρου (Λαμπρονίκου, 2016).

Στην συγκεκριμένη έρευνα επιλέγουμε τον όρο «Εκπαιδευτικό Δράμα» για να κατανοούμε την θεατροπαιδαγωγική μέθοδο, που χρησιμοποιήθηκε στη διδασκαλία της «Ελένης» του Ευριπίδη και συγκεκριμένα των αξιών που αναδεικνύονται μέσω αυτής της μεθόδου.

1.2.ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Το θέατρο στην εκπαίδευση αναπτύσσεται τον 20ό αιώνα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ανταποκρινόμενο στις αρχές της Νέας Παιδαγωγικής και των αναπτυξιακών ψυχολογικών θεωριών (Κοντόγιαννη, 2012, σ. 63). Η «Νέα ή αλλιώς Προοδευτική Παιδαγωγική» αποσκοπούσε στην βιωματική μάθηση και ελεύθερη έκφραση των παιδιών με στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σ. 21).

Το πρώτο μισό του 20ού αιώνα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής η Winiferd Ward αναπτύσσει την μέθοδο «creative dramatics» (<https://www.northwestern.edu>, n.d.).

Στη μέθοδο, όπως αναφέρει ο Παπαδόπουλος στο βιβλίο του «Παιδαγωγική του Θεάτρου» δίνεται έμφαση στον αυτοσχεδιασμό, στην ολόπλευρη ανάπτυξη του νέου ανθρώπου όσον αφορά την γνωσιακή, κοινωνική, στην προσωπική καλλιέργεια στα βέβαια του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (Παπαδόπουλος, 2010, σ. 29).

Η Winiferd Ward χρησιμοποιούσε την μέθοδο του αυτοσχεδιασμού και για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας των παιδιών (<https://ipfs.io>, χ.χ.).

Το 1943 ιδρύθηκε στην Αγγλία η *Εταιρεία Δραματικής Τέχνης* και αναλαμβάνει ο Peter Slade. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που δίνει η Άλκηστις Κοντογιάννη στο «Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση», το 1944 σε επίσημο νόμο για την παιδεία το εκπαιδευτικό δράμα αναφέρεται: *ως το κλειδί στην κοινωνική, ηθική ανάπτυξη και καλλιέργεια της φαντασίας του παιδιού της νέας εποχής* (Κοντογιάννη, 2012, σ. 63).

Αξίζει να αναφέρουμε ότι ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της «Νέας Παιδαγωγικής», ο Paulo Freire στο βιβλίο που έγραψε μεταγενέστερα με τίτλο «Δέκα επιστολές προς εκείνους που τολμούν να διδάσκουν» αναφέρει:

πως όταν φανταζόμαστε κάτι, το φανταζόμαστε αναγκαστικά σε σχέση με τις ελλείψεις της συγκεκριμένης πραγματικότητάς μας. Όταν τα παιδιά φαντάζονται ελεύθερα και χαρούμε σχολεία, είναι επειδή τα πραγματικά τους σχολεία τους αρνούνται την ελευθερία και την χαρά (Freire, 2009).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950, ο Peter Slade γράφει το βιβλίο «Child Drama», όπου αναφέρεται στο «Παιδικό Δράμα», το οποίο έχει αφετηρία στο παιχνίδι. Υποστήριξε ότι το παιδικό δράμα αποτελεί μία μορφή τέχνης στην οποία το παιδί ανακαλύπτει την ζωή (Slade, 1958, pp. 89-90).

Ο Brian Way ανέπτυξε την θεωρία διάκρισης του θεάτρου από το δράμα υποστηρίζοντας την άποψη ότι όλοι οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν σε αυτό χωρίς να στοχεύει σε επαγγελματίες ηθοποιούς (Way, 1967, p. 2). Η συμβολή του έγκειται στο γεγονός ότι ενέταξε στη διδασκαλία του Δράματος ασκήσεις από την μέθοδο του Στανισλάφσκι (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σ. 23).

Το εκπαιδευτικό δράμα καθιερώθηκε στην συνείδηση του κόσμου στις αρχές του 1970, όπου παγκόσμια παρατηρήθηκε η ανάγκη των ανθρώπων για κοινωνική αλλαγή

και ελευθερία με όλες τις μορφές. Οι τέχνες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο καθώς έδωσαν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να εκφραστούν.

Αυτό έφερε ως αποτέλεσμα. όπως διατυπώνει η Σέξτου Περσεφόνη στο βιβλίο της «Θεατρο-παιδαγωγικά προγράμματα στα σχολεία. Για εκπαιδευτικούς, ηθοποιούς, θεατρολόγους, και παιδαγωγούς-εμπυχωτές», τη δημιουργία δύο ρευμάτων του «Εναλλακτικού Θεάτρου» (Alternative Theatre) και του «Θεάτρου της Κοινότητας» (Community Theatre), όπου οι θεατρικοί θίασοι της εποχής βρήκαν το βήμα να εκφραστούν και να αναπνεύσουν και να πειραματιστούν με νέα θεατρικά μοντέλα και τεχνικές (Σέξτου, 2005, σ. 36).

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, αναπτύχθηκε και το Εκπαιδευτικό Δράμα με βασικούς εκπροσώπους την Dorothy Heathcote και τον Gavin Bolton. Όπως επισημαίνει η Κατσαρίδου Μάρθα στο βιβλίο «Η θεατροπαιδαγωγική μέθοδος»:

Στη θεωρία που ανέπτυξαν για το δράμα επηρεάζονται πολύ από τις απόψεις των Lev Vygotsky και Jerome Bruner, όπως και των θεατρικών ανθρώπων Konstantin Stanislavski και Bertolt Brecht (Κατσαρίδου, 2014, σ. 27).

Ο Lev Vygotsky ανέπτυξε τη «ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης», στην οποία όπως αναφέρει και ο ίδιος:

Η ζώνη αυτή «zone of proximal development» αντιστοιχεί στην απόσταση ανάμεσα στο πραγματικό αναπτυξιακό επίπεδο, όπως αυτό καθορίζεται από την ανεξάρτητη επίλυση προβλημάτων, και στο επίπεδο δυνάμει ανάπτυξης, όπως αυτό καθορίζεται από την επίλυση προβλημάτων κάτω από την καθοδήγηση των ενηλίκων ή σε συνεργασία με πιο ικανούς συνομήλικους (https://www.eduportal.gr, 2005).

Ο Jerome Bruner υποστήριξε ότι το παιδί μέσα από τις εμπειρίες ως μέλος της κοινωνίας μαθαίνει να κρίνει, να σκέφτεται και να δρα. Ανέπτυξε την θεωρία της «σκαλωσιάς» σύμφωνα με την οποία, όπως αναφέρουν οι Αυδή και Χατζηγεωργίου στο βιβλίο «Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση», *Η «σκαλωσιά» είναι ένα βοηθητικό υποστηρικτικό σύστημα που χρησιμοποιεί ο δάσκαλος για να κινηθούν τα παιδιά στη ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης...ο δάσκαλος μπορεί να χρησιμοποιεί ένα υποστηρικτικό σύστημα, ένα διαρθρωμένο σύνολο διδακτικών μέσων, για να ενθαρρύνει τα παιδιά να οικοδομήσουν τον εαυτό τους και να προχωρήσουν σε ανώτερες νοητικές λειτουργίες* (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σσ. 25-26).

Ο Konstantin Stanislavski ανέπτυξε μία μέθοδο, κατά την οποία οι ηθοποιοί δεν έπρεπε απλά να αρκούνται στην μίμηση, αλλά έπρεπε να μελετήσουν βαθιά τον εαυτό και την κοινωνία ώστε να εμβαθύνουν και να πείσουν το κοινό (Μποζίζιο, 2006, σ. 198).

Ο Bertolt Brecht ως εκπρόσωπος του διδακτικού θεάτρου θεωρούσε πως οι ηθοποιοί έπρεπε να εκπαιδευτούν στην αποστασιοποιημένη ερμηνεία και να λειτουργούν ως δάσκαλοι των κοινωνικο-πολιτικών συνθηκών απέναντι στους θεατές (Μποζίζιο, 2006, σ. 362). Επίσης, κάθε πλευρά της ζωής του ανθρώπου είτε αφορά την προσωπική ζωή, είτε την κοινωνική περιέχει «πολιτικό» σημαίνον. Όπως υποστηρίζει η Σέξτου: *Αυτή η αντίληψη συνδέονταν στενά με τις θεωρίες του Bertolt Brecht και την διδασκαλία του επικού θεάτρου στα πανεπιστήμια και τις δραματικές σχολές της Αγγλίας. Ο Brecht ήθελε τους θεατές να σκέφτονται με κριτικό πνεύμα και να αιτιολογούν την λειτουργία του κοινωνικού συστήματος, κρατούσε τους θεατές του σε μια συναισθηματική απόσταση από τα δρώμενα* (Σέξτου, 2005, σ. 36).

Ο ηθοποιός πρέπει σύμφωνα με τον Brecht να «μπαίνει» και να «βγαίνει» από τον ρόλο, ώστε να μπορεί να ασκεί κριτική και να δίνει την δική του ερμηνεία για τα γεγονότα που συμβαίνουν επί σκηνής (Μποζίζιο, 2006, σ. 303).

Έχοντας ως πρότυπο τις προηγούμενες θεωρίες, η Dorothy Heathcote και ο Gavin Bolton άνοιξαν τον δρόμο για το νέο είδος δράματος. Η Dorothy Heathcote αρχικά θεώρησε ότι οι μαθητές σε συνεργασία με τον δάσκαλο λαμβάνουν υπόψη κάποιες συνθήκες και οδηγούνται στη πράξη. Ανέπτυξε μία μορφή Δράματος το «Living through Drama» με βάση τον ομαδικό αυτοσχεδιασμό με συναισθηματική εμπλοκή των συμμετεχόντων και την βοήθεια του εμπνευστή-δασκάλου.

Ο εμπνευστής-δάσκαλος παρουσιάζει ένα πρόβλημα στα παιδιά και ζητά να βρουν μία λύση, διακόπτοντας συνεχώς τη δράση για να ζητήσει από τα παιδιά να αναστοχαστούν και να συζητούσαν σ' αυτή την βάση ώστε να βγάλει το κάθε παιδί τα συμπεράσματά του, και να παραμείνουν αποστασιοποιημένα (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σσ. 28-34).

Ο Gavin Bolton βασίστηκε και επέκτεινε την δουλειά της Dorothy Heathcote και υποστήριξε ότι βασικό στοιχείο στην μάθηση είναι το παιχνίδι, το οποίο το βλέπει ως ομαδική δραστηριότητα με συγκεκριμένους κανόνες. Σύμφωνα με τις Αυδή και Χατζηγεωργίου: *ο παίκτης επιλέγει ελεύθερα να παίζει, αλλά η ελευθερία του περιορίζεται από τους κανόνες του παιχνιδιού. Για αυτό τον λόγο ο Bolton χρησιμοποιεί τον όρο «game»(παιχνίδι με κανόνες) αντί του όρου «play». Στην περίπτωση αυτή, εξάλλου, ο δάσκαλος δεν παίζει το ρόλο του «αγαπημένου συμμάχου», που απλώς σέβεται τη φυσική δραστηριότητα του παιδιού, αλλά το ρόλο του «συντρόφου καλλιτέχνη» που διαμεσολαβεί χρησιμοποιώντας τη δραματική μορφή, για να φωτιστούν τα νοήματα του*

δρώμενου και να εμπλουτιστεί η εμπειρία των συμμετεχόντων (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σσ. 28-29).

Η Cecily O'Neil, μαθήτρια του Gavin Bolton συνεχίζει το έργο του δασκάλου της παρουσιάζοντας τη μέθοδο «Process Drama», που σχετίζεται με το μεταμοντέρνο θέατρο, όπως την κατανόηση του ρόλου, την ένωση μεταξύ θεατή και ηθοποιού, παιχνίδια, την αφήγηση, την αλλαγή της οπτικής γωνίας του ρόλου κ.α. (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σ. 38).

Οι Norah Morgan, Juliana Saxton, Jonathan Neelands και Tony Goode άντλησαν συμβάσεις και τεχνικές από διάφορα είδη θεάτρου και μελέτησαν τον τρόπο με τον οποίο οι τεχνικές αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν στο Δράμα (Αυδή & Χατζηβασιλείου, 2007, σ. 38).

Ακόμη, σημαντικοί υπήρξαν οι Joe Winston, Miles Tandy, Nellie McCalsin, Brian Wolland, John Somers, David Pammenter, Alex Mavrocodartos. Τεράστια υπήρξε η προσφορά του Augusto Boal, ο οποίος επινόησε το «Θέατρο του Καταπιεσμένου» επηρεασμένος από τον Freire, τον Brecht και πολλούς άλλους.

Το 1977-1979 ο Boal επινόησε το είδος αυτό θεάτρου με σκοπό να εστιάσει την δράση του στους καταπιεσμένους της κοινωνίας. Το θέατρο μέσα από μία σειρά θεατρικών τεχνικών ενεργοποιεί τον θεατή, ώστε να γίνει δρων-θεατής, να συμμετέχει δηλαδή στις αποφάσεις.

Η αξία της τεχνικής αυτής βρήκε μεγάλη απήχηση στο εκπαιδευτικό δράμα, γιατί στόχος είναι να προετοιμαστούν οι μαθητές για την ζωή μέσω του συμμετοχικού θεάτρου (Σέξτου, 2005, σ. 42). Όπως επισημαίνει και ο ίδιος ο Freire η αγωγή του καταπιεσμένου θεμελιώνεται πάνω στην πάλη για την απελευθέρωσή τους: *Μια*

αληθινά λυτρωτική αγωγή δεν μπορεί να βρίσκεται μακριά από τους καταπιεζόμενους, να τους βλέπει σαν κακότευχους και να τους παρουσιάζει, για προτροπή σε άμιλλα, διάφορα μοντέλα καταπιεστών. Οι ίδιοι οι καταπιεζόμενοι πρέπει να είναι τα μοντέλα τους στην πάλη για την λύτρωσή τους (Φρέϊρε, 1974, σ. 53).

Ο Boal ανέπτυξε στα πλαίσια του «θεάτρου του καταπιεσμένου» και άλλες τεχνικές, όπως το «θέατρο εικόνα», το «αόρατο θέατρο», «θέατρο φόρουμ», όπου και στα δύο οι ηθοποιοί παίζουν σαν αληθινοί ηθοποιοί σύμφωνα με την μέθοδο του Στανισλάφσκι (Boal, 2013, σ. 65).

Όλα τα είδη θεάτρου που ανέπτυξε διέπονται από συγκεκριμένους κανόνες, οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την εξέλιξη της πλοκής και της επίτευξης των στόχων. Οι θεατές- ηθοποιοί καταθέτοντας τις ιδέες στη σκηνή, αντιλαμβάνονται καλύτερα την πραγματική ζωή, αντιλαμβάνονται τις συνέπειες των πράξεων και μελετούν τις κινήσεις των καταπιεστών (Boal, 2013, σ. 83) .

1.3. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Μέχρι την δεκαετία του 1970 η θεατρική αγωγή στα ελληνικά σχολεία υπήρξε με την μορφή των σκετς και των θεατρικών παραστάσεων. Από τη μεταπολίτευση υπήρξε μία στροφή στην θέση του θεάτρου στην εκπαίδευση. Έτσι οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να εισάγουν στην εκπαίδευση την παιδαγωγική αξία του θεάτρου εφαρμόζοντάς το ως μέσο διδασκαλίας (Παπαδόπουλος, 2010, σ. 40). Σύμφωνα με την αναφορά της Σέξτου στο βιβλίο της «θέατρο-παιδαγωγικά προγράμματα στο σχολείο»: *Το Προεδρικό διάταγμα 132/10-4-90 ενθάρρυνε τους δασκάλους να συνεργαστούν με τους ηθοποιούς στο σχολικό περιβάλλον και να επιδράσουν επικοινωνιακά ο ένας πάνω στον άλλο προς όφελος των μαθητών και της παιδαγωγικής πράξης. Επιπλέον, σύμφωνα*

με το άρθρο 13, παράγραφο 4, εδάφιο γ, του Π.Δ.201/98 (ΦΕΚ161 Α): «στα πλαίσια της σχολικής ζωής και του πολιτισμού πραγματοποιούνται επισκέψεις και εκδηλώσεις στο χώρο του σχολείου κλιμακίων ή μεμονωμένων καλλιτεχνών μουσικής, θεάτρου, χορού, εικαστικών τεχνών και άλλων πνευματικών ανθρώπων ή ειδικών επιστημών που καλούνται στο σχολείο ή στην τάξη (Σέξτου, 2005, σ. 65).

Το θέατρο είναι από τα τελευταία καλλιτεχνικά μαθήματα που εντάχθηκε στο καθημερινό πρόγραμμα των ελληνικών σχολείων. Το 1997 οι πρώτοι θεατρολόγοι διορίστηκαν στην εκπαίδευση, στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση χάρη στο πιλοτικό πρόγραμμα «Θεατρολόγοι στα Σχολεία», που οργάνωσε και πραγματοποίησε ο Πανελλήνιος Επιστημονικός Σύλλογος Θεατρολόγων με τη σύμπραξη της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς.

Τελικά, το μάθημα της θεατρικής αγωγής συμπεριλήφθηκε μόλις από το 2002 (Grammatas, 2015). Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αξιοποίησε ευρωπαϊκά κονδύλια με στόχο να έχει το μάθημα της θεατρικής αγωγής τη θέση που του αρμόζει στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Όπως αναφέρει ο Θόδωρος Γραμματάς στο βιβλίο «Το θέατρο στο σχολείο- μέθοδοι διδασκαλίας και εφαρμογής» δημοσιεύτηκε: *Πρόγραμμα Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 2000), το οποίο ρυθμίζει με τρόπο επιστημονικά έγκυρο και παιδαγωγικά ισορροπημένο την παρουσία του Θεάτρου στο Σχολείο, τόσο με τη μορφή του διδασκόμενου μαθήματος (Στοιχεία Θεατρολογίας στην Α' Λυκείου), όσο και την ελεύθερης πολιτιστικής ενασχόλησης(θεατρική παράσταση, σκετς, αυτοσχεδιασμός, δρώμενο) και της διδακτικής μεθοδολογίας (δραματοποίηση) (Γραμματάς, 2004, σσ. 80-81).*

Η θεατρική αγωγή διδάσκεται κυρίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπου αρχικά ξεκίνησε στη μεσημεριανή ζώνη των ολοήμερων δημοτικών και από το 2010, στην πρωινή ζώνη των ολοήμερων σχολείων, μία ώρα την εβδομάδα το κάθε τμήμα. Από το 2011 στα πλαίσια του προγράμματος «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οριζόντια Πράξη» δόθηκαν επιπλέον κατευθύνσεις για την διδασχία του μαθήματος. (Οδηγός εκπαιδευτικού, 2011)

Ωστόσο, από το 2016 το μάθημα της «θεατρικής αγωγής» έπαψε να διδάσκεται στην Ε' και ΣΤ' τάξεις του Δημοτικού, όπως αναφέρει η υπουργική απόφαση με θέμα «Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ενιαίου Τύπου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου» (<http://www.minedu.gov.gr>, 2016).

Στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο τη «θεατρική αγωγή» την συναντάμε στο πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Σχολικών Δραστηριοτήτων, στο πλαίσιο της εκπόνησης διαθεματικών σχεδίων εργασίας στην «Ευέλικτη Ζώνη» καθώς επίσης και στα πλαίσια της «Αισθητικής Αγωγής» του Ενιαίου Λυκείου.

Από το 2006 όλες οι προτεινόμενες μέθοδοι διδασκαλίας αφορούν την δραματοποίηση.

Σ' αυτό το σημείο οφείλουμε να αναφέρουμε το γεγονός της μεμονωμένης διδασκαλίας του μαθήματος στα Γυμνάσια και στα Λύκεια καθώς και της ανυπαρξίας ύλης από το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών (Φανουρακη, 2010, σσ. 19-20).

ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΗ ΠΕΡΙ ΑΞΙΩΝ

Η έννοια της αξίας είναι δύσκολο να οριστεί με σαφήνεια καθώς εξαρτάται από τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε κοινωνία.

Οι αξίες διαμορφώνονται και μεταβάλλονται στο χώρο, γιατί κάθε κοινωνία ανάλογα με μ' αυτά που βιώνει διαμορφώνει τις δικές της αξίες, όπως και στον χρόνο, δεδομένου ότι τα πάντα αλλάζουν είτε με βίαιη κοινωνική αλλαγή, είτε αργά μέσα από την υιοθέτηση νέων αξιών από την κοινωνία (Μάραντος & Θεριανός, σ. 108).

Σύμφωνα με το βιβλίο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού της Γ' Γυμνασίου οι αξίες ορίζονται ως: *Κανόνες που ρυθμίζουν και επηρεάζουν τη συμπεριφορά του ανθρώπου και αποτελούν μια αναγκαιότητα γι' αυτόν. Με τον όρο αξία εννοούμε ότι κάτι μπορεί «να εκτιμηθεί στο πλαίσιο του καλού και του κακού, του ωραίου»* (Γκιάστας, Δημητρόπουλος, Ρέππα, & Τσέργας, 2016, σ. 57).

Η Χριστοδούλου, το 2012, προτείνει στο βιβλίο «Παιδεία, εκπαίδευση, αξίες-σημειωτική προσέγγιση» πολλαπλές τυπολογίες αξιών σε συγκεκριμένο πολιτικό συγκείμενο κάθε φορά, από τις οποίες εμείς ακολουθούμε το μοντέλο ως (α) υλικές (β) βιολογικές, (β) πνευματικές γνωσιακές αξίες, (γ) δικαιοσύνη, (δ) ηθικές (ε) κοινωνικές, (στ) προσωπικές ή επαγγελματικές αξίες, αλλά και (ζ) αξίες που καθορίζουν την ποιότητα ζωής (ευημερία).

Οι κοινωνίες αποδίδουν μεγάλη σημασία στις αξίες, γιατί συνιστούν συνδετικό κρίκο μεταξύ των πολιτών. Οι φιλόσοφοι πρώτοι προσπάθησαν να ορίσουν την έννοια της αξίας στα υλικά αντικείμενα και ιδιαίτερα στη σχέση με τους ανθρώπους. Αρχικά η έννοια της αξίας οριζόταν ως αγαθό, αρετή, αγαθότητα και συμβόλιζε την οικονομική έννοια της ανταλλακτικής αξίας: *Στην φιλοσοφία αξία σημαίνει αυτό που είναι*

αντικείμενο επιλογής ή προτίμησης. Γενικά με τον όρο αξίες, οι στωικοί θεωρούσαν ως φυσική επιλογή την αρετή ενώ ως επίκτητη την τέχνη, την πρόοδο (πνευματικές επιλογές), τον πλούτο, τη φήμη, την υγεία, τη δύναμη, την ομορφιά, την ευγένεια (ως εξωτερικές αρετές) (Χριστοδούλου, παιδεία, εκπαίδευση, αξίες- σημειωτική προσέγγιση, 2012, p. 30).

Ο Πλάτωνας στο έργο του θεωρεί τα ηθικά πρότυπα ως την σημαντικότερη αξία για μία καλή ζωή. Οι αρχαίοι θεωρούσαν ότι αξία και αρετή ταυτίζονται και αποτελούν «ρυθμιστή» του πολιτισμού. Στην αρχαία Ελλάδα ο όρος αξία εξέφραζε τη μεταφυσική πίστη σε αξίες.

Ο Parsons (1991), όπως υποστηρίζει η Χριστοδούλου (2012) ορίζει την αξία ως:

Το στοιχείο ενός κοινώς αποδεκτού συμβολικού συστήματος που χρησιμεύει σαν κριτήριο ή πρότυπο για την επιλογή μεταξύ διαφορετικών προσανατολισμών σε μία δεδομένη κατάσταση...Ως αξία , λοιπόν εννοείται ένα σύνολο από κατηγορίες που εκφράζουν ιδανικούς και άρα επιθυμητούς τρόπους και όρους ύπαρξης, σκέψης και δράσης σε μία δοσμένη κοινωνία (Χριστοδούλου, παιδεία, εκπαίδευση, αξίες- σημειωτική προσέγγιση, 2012, σ. 31).

Η σημασία της αξίας στην εκπαίδευση

Η εκπαίδευση είναι από τις σημαντικότερες παραμέτρους, θεσμός που αλλάζει κάθε φορά που συντελείται μία κοινωνική μετατροπή. Αποτελεί βασικό μέσο διδασκαλίας αξιών και σύμφωνα με την παιδαγωγική της ψυχολογίας η αξία δίνει ασφάλεια στον άνθρωπο, γιατί καλύπτει έμφυτες ανάγκες των ανθρώπων.

Η διδασκαλία των αξιών αποσκοπεί στο να μπορέσει ο άνθρωπος να κατανοήσει τι προτεραιότητες οφείλει να θέσει στην ζωή του, τι αξίζει να παλέψει και να κατακτήσει και τι να απορρίψει, τον βοηθάει λοιπόν ώστε να θέσει κάποιους στόχους. Στις μέρες η εκπαίδευση των αξιών στα σχολεία κρίνεται αναγκαία στο μεταμοντέρνο «χαοτικό» πολιτειακό πεδίο (Χριστοδούλου, παιδεία, εκπαίδευση, αξίες- σημειωτική προσέγγιση, 2012, σσ. 31-33).

Με βάση τις θέσεις αυτές, αναδεικνύεται η επείγουσα ανάγκη χρήσης κάθε μέσου προς αυτή την κατεύθυνση.

Συγκεκριμένα, επιχειρείτε να χρησιμοποιηθεί η «Ελένη» του Ευριπίδη ως διάυλος διδασκαλίας αξιών και ως μία πρόταση χρήσης του σχεδίου μαθήματος στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση με βασική διδασκαλία τον σεβασμό και την ειλικρίνεια.

Επιπλέον σύμφωνα με την UNESCO στην εποχή της Νέας Εκπαίδευσης, οι αξίες που συσπειρώνει η Νέα Εκπαίδευση αφορούν σε: (α) υλικές αξίες (διατροφή για όλους), (β) βιολογικές αξίες (υγεία για όλους), (β) πνευματικές γνωσιακές αξίες (καλλιέργεια της ικανότητας να ελέγχει ο άνθρωπος την ανάπτυξή του, πολιτισμός), (γ) αξίες του δικαίου (δικαιοσύνη), (δ) ηθικές αξίες (παγκόσμια ηθική, σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον), (ε) κοινωνικές αξίες (συλλογικότητα, συνεισφορά στην κοινωνική πρόοδο, ισότητα φύλων, υπευθυνότητα όλων των μελών της κοινωνίας), (στ) προσωπικές ή επαγγελματικές αξίες (συνεργασία, πρωτοβουλία), αλλά και (ζ) αξίες που καθορίζουν την ποιότητα ζωής (ενημερία) (Χριστοδούλου, Αξίες της UNESCO στην εκπαίδευση του 21ου αιώνα, 2012, σ. 13).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Επιλέγουμε ως μέθοδο ανάλυσης α) τη σημειωτική του θεάτρου σε συνάρτηση με β) τα μοντέλα αξιών και γ) τις σύγχρονες διδακτικές τεχνικές.

Από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε τα εξής:

Χριστοδούλου, Α. (2012) Αξίες της UNESCO στην εκπαίδευση του 21ου αιώνα.

Χριστοδούλου, Α. Παιδεία, εκπαίδευση, αξίες- σημειωτική προσέγγιση.

Φ.Λαγόπουλος, Α. & Μπουλουντ-Λαγοπούλου Κ.(1983) Σημειολογία: ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ Διαβάζω, ΤΕΥΧΟΣ 71.

Φανουράκη, Κ. (2010) Η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων μέσω της θεατρικής αγωγής στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Φρέϊρε, Π. (1974) Η αγωγή του καταπιεζόμενου.

Μποζιζίο, Π. (2006) Ιστορία του Θεάτρου (Τόμ. Δεύτερος).

Μώρου, Α. (2002) Δραματοποίηση: από το κείμενο στη σκηνή της τάξης. Ένα παράδειγμα, "Οδύσσεια" Ομήρου. Η λέσχη των εκπαιδευτικών.

Παπαδόπουλος, Σ. (2010) Παιδαγωγική του Θεάτρου. Σέζτου, Π. (2005) Θεατρο-παιδαγωγικά προγράμματα στα σχολεία. Για εκπαιδευτικούς, ηθοποιούς, θεατρολόγους, και παιδαγωγούς-εμπυχωτές.

Κλειώ, Φ. (2010) Η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων μέσω της θεατρικής αγωγής στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Κοντόγιαννη, Α. (2012) Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση.

Λαγόπουλος, Α. Φ., & Βoklund-Λαγοπούλου, Κ.(2016) Θεωρία σημειωτικής. Η παράδοση του Ferdinand de Saussure.

Λαμπρονίκου Ε.(2016) Η διαφορετικότητα μέσω του Εκπαιδευτικού Δράματος στο νηπιαγωγείο.

Μάραντος, Π. Φ., & Θεριανός, Κ. Ν. Πολιτική Παιδεία-Α' ΓΕΛ ΚΑΙ ΕΠΑ.Λ.", Μαρτίνες, Α. Η εικόνα της γυναίκας στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία- ο Όμηρος και το επίγραμμα της ελληνιστικής και αυτοκρατορικής εποχής.

Γραμματάς, Θ. (2004) Το Θέατρο στο Σχολείο. Μέθοδοι διδασκαλίας και εφαρμογής (Β' εκδ.).

Γραμματάς, Θ.(2010) Στη Χώρα του Τοτόρα.

Δεσύπρης, Ν., Παπαγεωργάκης, Δ., Ράμμος, Χ., & Τσενέ, Κ.(2016) Δραματική Ποίηση - Ευριπίδη Ελένη- Γ' Γυμνασίου., Ευριπίδης. Ηρακλής.

Ημέλου, Α.(2016) Η Θεατρική Αγωγή ως πλαίσιο προσέγγισης και μάθησης στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση.

Ημέλλου Αικατερίνη,(2016) Η θεατρική Αγωγή ως πλαίσιο προσέγγισης και μάθησης στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση.

Κατσαρίδου, Μ.(2014) Η θεατροπαιδαγωγική μέθοδος. Μία πρόταση για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας σε διαπολιτισμική τάξη.

Αυδή, Α Χατζηβασιλείου Μ.(2007) Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση- 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής.

Γκιάστας, Ι., Δημητρόπουλος, Ε., Ρέππα, Ε., & Τσέργας, Ν.(2016) Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Σχεδιάζοντας το Επαγγελματικό μου Μέλλον- Γ'Γυμνασίου .

Kress, G., & Leeuwen, T. (2010), Η Ανάγνωση των εικονων - Η Γραμματική του Οπτικού Γραμματισμού.

Slade, P. (1958) An introduction to child drama.

Walton, J. (2009) Το Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο επί Σκηνής- Εγχειρίδιο για τις παραστάσεις του αρχαίου δράματος στην κλασική εποχή και στους νεότερους χρόνους.

Way, B. (1967) Development through Drama., Ο Ευριπίδης και ο κύκλος του μύθου.

Boal, A. (2013) Θεατρικά παιχνίδια για ηθοποιούς και για μη ηθοποιούς.

Freire, P. (2009) Δέκα επιστολές προς εκείνους που τολμούν να διδάσκουν.

Kandinsky, W. (1981)Για το πνευματικό στην τέχνη.

Η σημειωτική σήμερα εφαρμόζεται σχεδόν σε όλα τα πεδία των επιστημών του ανθρώπου. Στην εφαρμογή αυτή αναδεικνύονται τα σημεία ως ανεξάρτητη μονάδα σημασίας, που χρειαζόμαστε όταν θέλουμε να συντάξουμε ένα μήνυμα (Λαγόπουλος & Λαγοπούλου - Μπουλούντ, 1983).

Τα είδη αυτά των σημείων είναι η ένδειξη, το σύμβολο, το εικονικό σημείο. Στη γλώσσα είναι η λέξη. Σύμφωνα με τους Fiske και Hartley, το ενδιαφέρον εστιάζεται στη σχέση μεταξύ σημείου και σημασίας του, καθώς και στον τρόπο συνδυασμού των

σημείων σε κώδικες. Σύμφωνα με τον Saussure κάθε σημείο περιέχει την έννοια του σημαίνοντος, που είναι ο φορέας της σημασίας, δηλαδή η μορφή που παίρνει το σήμα και το σημαίνόμενο που είναι η ιδέα, δηλαδή η έννοια που αναπαριστά. Ο Eco το 1976 ανέφερε ότι το σημαίνόμενο είναι η πολιτισμική μονάδα δηλαδή, η αντίληψη του κόσμου, που κόβεται σε έννοιες με διαφορετικό τρόπο από κάθε πολιτισμό, σύμφωνα με εμπειρία και τις κοινωνικές ανάγκες (Λαγόπουλος & Λαγοπούλου - Μπουλούνη, 1983) . Το κάθε σημείο περιέχει δύο σημασίες μία συνειρμική (συνδήλωση) και μία κυριολεκτική (καταδήλωση). Τα σημεία έχουν σχέσεις μεταξύ τους. Οι σχέσεις αυτές είναι δύο ειδών: *Παραδειγματικές και Συνταγματικές Σχέσεις. Η παραδειγματική σχέση βασίζεται στην αρχή της ομοιότητας ή διαφοράς. , η συνταγματική σχέση βασίζεται στους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες συνδυασμού των σημείων για την παραγωγή μηνύματος.*

Για να δούμε ποιες αξίες αναδεικνύονται ως πιο αντιληπτές και με βάση αυτές να καταλήξουμε αν το έργο επιτυγχάνει τους στόχους του θα πρέπει να καταγράψουμε ποιες αξίες θεωρούνται πρωτεύουσες και ποιες δευτερεύουσες. Σύμφωνα με την καταγραφή που τεκμηριώνει η Χριστοδούλου (2012) στην κατώτερη βαθμίδα ανήκουν τα υλικά αγαθά, οι αισθησιακές και οικονομικές αξίες. Στην αμέσως επόμενη βαθμίδα είναι οι αξίες που σχετίζονται με το σώμα και την υγεία. Ακολουθούν οι αξίες της δύναμης, την γνώσης, της αλήθειας, της αγάπης, του καλού. Πρώτες είναι οι ηθικές αξίες και ανώτερη όλων η θρησκευτική αξία (Χριστοδούλου, 2012, σ. 34)

Οι αξίες θα μπορούσαν να είναι: (α) προσωπικές αξίες, όσες είναι διακριτές στις στάσεις, στα πιστεύω στις πράξεις (τιμιότητα, υπευθυνότητα), (β) κοινωνικές αξίες, όσες προσδιορίζουν προτεραιότητα στα δικαιώματα ευρύτερων ομάδων ανθρώπων (ισότητα, δικαιοσύνη, ελευθερία, εθνική υπερηφάνεια), (γ) πολιτικές

αξίες, ιδεολογικά πιστεύω σχετικά με τον καλύτερο τρόπο διακυβέρνησης μιας χώρας (μέσω της πρόνοιας, της δημοκρατίας, της αστικής ευθύνης), (δ) οικονομικές αξίες, αυτές που σχετίζονται με το χρήμα και συμπεριλαμβάνουν αξίες, συνήθως σχετικές προς την ιδιοκτησία της περιουσίας, τη συνεισφορά φόρων, την ισορροπία της ζήτησης και της προσφοράς, (ε) θρησκευτικές αξίες, πνευματικές στην υφή και στη φύση τους και συμπεριλαμβάνουν πεποιθήσεις σχετικά με τη συμπεριφορά και τη φροντίδα του ενός προς τον άλλον, με σημείο αναφοράς τη λατρεία του θεού, (στ) καθολικές αξίες, όσες θεωρούνται ότι έχουν καθολική – παγκόσμια εφαρμογή (Χριστοδούλου, 2012).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Για να απαντήσουμε στο ερευνητικό πρόβλημα που μάς απασχολεί, δηλαδή με ποιους τρόπους μπορούμε να αξιοποιήσουμε το εκπαιδευτικό δράμα για την διδασκαλία των αξιών, χρησιμοποιούμε α) το ποιοτικό γλωσσικό υλικό από το βιβλίο του μαθητή «Δραματική Ποίηση-Ευριπίδη Ελένη» και β) το παραγόμενο γλωσσικό και οπτικό υλικό των μαθητών και μαθητριών.

Μοντέλα σημειωτικής ανάλυσης του βιβλίου του μαθητή «Ελένη» του Ευριπίδη και του υλικού που παρήγαγαν οι μαθητές

Η μέθοδος ανάλυσης στηρίζεται κατά κύριο λόγο στους Barthes και Greimas, όπως τους διδαχθήκαμε στα μαθήματα του μεταπτυχιακού προγράμματος. Με την μεθόδό τους θα αναλύσουμε τις εικόνες ακολουθώντας το μητρώο εικονικής ανάλυσης του Barthes, αλλά και τα κείμενα που είναι γραμμένα ή συνοδεύουν την εικόνα. Σύμφωνα με τον Greimas, από όλα αυτά τα υλικά δημιουργούνται κώδικες ή αλλιώς ιστοτοπίες, οι οποίοι ταξινομούνται σύμφωνα με το σημασιολογικό τους περιεχόμενο.

Ακολουθούμε επίσης σε συνάρτηση το μοντέλο των *Λαγόπουλου- Boklund*, *Λαγοπούλου και της Χριστοδούλου*.

Οι κώδικες που αποκαλύπτονται, παρουσιάζονται με διαφορετικές χρωματικές επιλογές ανά κώδικα, όπως προτάθηκε από τους Λαγοπούλου και Χριστοδούλου, για τον ευκολότερο εντοπισμό του.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Τεχνικές εκπαιδευτικής δράσης

Η εκπαιδευτική δράση που ακολουθεί συντελέστηκε σε 5 διδακτικές συναντήσεις, των 2 ωρών η καθεμία, σε μαθητές της Α΄ Λυκείου και αριθμός των μαθητών ήταν 22.

ΕΛΕΝΗ (ΕΥΡΙΠΙΔΗ)

1^η Συνάντηση

- **(10΄) Γνωριμία:** η ιστορία του ονόματός μου: η ομάδα χωρίζεται σε ζεύγη και καθένας μοιράζεται με τον άλλον την ιστορία του ονόματός του, δηλαδή από που βγαίνει, τι σημαίνει γιατί ονομάστηκε έτσι, αν του αρέσει, αν υπάρχει κάποια ευχάριστη ή δυσάρεστη εμπειρία γύρω από το όνομά του κτλ. Στην συνέχεια ο ένα παρουσιάζει τον άλλο φροντίζοντας να αναφέρει όλες τις πληροφορίες.
- **(10΄) Εισαγωγή, σύντομη συζήτηση** για το αν γνωρίζουν τον Ευριπίδη. Ο Ευριπίδης, ο νεότερος από τους τρεις μεγάλους τραγικούς ποιητές της αρχαιότητας γεννήθηκε στη Σαλαμίνα το 485/4. Πατέρας του ήταν ο Μνησαρχίδης και μητέρα του η Κλειτώ που ανήκαν σε γενιά πλούσιων κτηματιών και φρόντισαν να δώσουν στον γιό τους, μια τέλεια για την εποχή μόρφωση. Πάντως την ευγενική του καταγωγή αλλά και άλλες πλευρές της προσωπικής του ζωής, οι κωμικοί ποιητές της εποχής και ειδικά ο

Αριστοφάνης δεν άφηναν ευκαιρία να πάει χαμένη και να μη τις σατιρίσουν. Στα δράματα του ύμνησε με φλογερή αγάπη την πόλη του και σε όλο το έργο του φαίνεται το μεγάλο ενδιαφέρον για τα πολιτικά γεγονότα και τα καίρια ζητήματα που απασχολούν τους Αθηναίους. Το έργο του Ευριπίδη είναι σφραγισμένο από δύο πολύ σημαντικές περιόδους τις αρχαιότητας. Από την λαμπρή εποχή πριν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο που η τραγωδία έχει φτάσει στην ακμή της με τον Αισχύλο και τον Σοφοκλή αλλά και την περίοδο του Πελοποννησιακού πολέμου όπου ο Ευριπίδης δημιουργεί ένα μεγάλο μέρος του έργου του, αμφισβητώντας τις καθιερωμένες αξίες. Ο Ευριπίδης είναι ένα ανήσυχο, αδέσμευτο πνεύμα που βρίσκεται σε μια διαρκή αναζήτηση για νέες μορφές έκφρασης, νέες μουσικές γραμμές, νέους τρόπους πραγμάτωσης της τραγωδίας. Το 408 ο Ευριπίδης σε ηλικία 77 ετών πηγαίνει στη Μακεδονική αυλή, καλεσμένος του Βασιλιά Αρχέλαου και εκεί ζει την υπόλοιπη ζωή του συντροφιά με τον επίσης Αθηναίο τραγικό ποιητή Αγάθωνα και τον Τιμόθεο, μουσικό από την Μίλητο που είχε επηρεάσει την αρμονία των λυρικών μερών στις τραγωδίες του Ευριπίδη. Πέθανε την άνοιξη του 406 και η είδηση του θανάτου του τραγικότερου των τραγικών κατά τον Αριστοτέλη, γέμισε θλίψη την Αθήνα.

Άλκηστις - 438 π.Χ. Ανδρομάχη - 420 π.Χ. Βάκχαι - 407 π.Χ. Εκάβη - 425 π.Χ. Ελένη - 412 π.Χ. Ηλέκτρα - 413 π.Χ. Ηρακλείδαι - 417 π.Χ. Ηρακλής μαινόμενος - 424 π.Χ. Ικέτιδες - 420 π.Χ. Ιππόλυτος - 428 π.Χ.

Ιφιγένεια εν Αυλίδι άγνωστο έτος. Ιφιγένεια εν Ταύροις άγνωστο έτος

Ίων - 412 π.Χ. Κύκλωψ - (το μοναδικό σατυρικό), έτος άγνωστο. Μήδεια - 431 π.Χ. Ορέστης - 408 π.Χ. Ρήσος - 453 π.Χ. Τρωάδες - 415 π.Χ. Φοίνισσαι - 408 π.Χ.

- **(10΄) Φρουτοσαλάτα «όλοι όσοι...»** Να αναφερθούν:

Σας θυμώνει το ψέμα

Πιστεύετε ότι η ευγένεια είναι προτέρημα σ' έναν άνθρωπο

Η φιλία είναι βασική αξία στην ζωή σας

Όσες φορές έχετε συνεργαστεί με άλλους είχατε καλύτερο αποτέλεσμα

Θεωρείται την οικογένεια σημαντική

Βοηθάτε την μητέρα σας στις δουλειές (ισότητα)

Θεωρείται πως όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν δικαίωμα στην μόρφωση

Έχετε αφοσιωθεί σε έναν στόχο και τελικά τον πετύχατε
Νιώθετε ότι δεν έχετε την αυτοπεποίθηση που θα έπρεπε
Ζητάτε πρώτοι συγνώμη
Παρά την πιεστική παρότρυνση των φίλων σας έχετε αντισταθεί σε κάτι που
ξέρετε ότι είναι κακό
Θεωρείται τον διάλογο βάση για να χτιστεί μία πραγματική σχέση (φιλική ή
ερωτική)
Θα θέλατε περισσότερο ελεύθερο χρόνο
Πετάτε τα σκουπίδια σας μόνο στους αντίστοιχους κάδους απορριμμάτων
Έχετε αφήσει κάποιον να αντιγράψει σε διαγώνισμα ή έχετε αντιγράψει
Δείχνεται σεβασμό στους συνανθρώπους σας
Δεν φοβάστε να διατυπώσετε την άποψή σας

- **(5') Βάζουμε 4 εικόνες** στο χώρο και ένα κουτί με μία ζωγραφιά από 2 πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν την Ελένη, σε μία αναποδογυρισμένη καρέκλα μια φωτογραφία από την Ελένη . Μία με έναν ήρωα (τον Μενέλαο) και ένα απόσπασμα (Μενέλαο) από το έργο Ελένη και μία εικόνα στον υπολογιστή (ταινία). Βάζουμε κάτω χαρτί του μέτρου και ο καθένας γράφει σε ένα χαρτάκι τι συναισθήματα νιώθει με βάση αυτές τις εικόνες που είδε.
- **(10') Παρατηρούμε πολύ προσεκτικά τις παραπάνω εικόνες** που είναι σκορπισμένες στο χώρο και γράφουμε σε χαρτάκι αν όλα αυτά τα ερεθίσματα, οι εικόνες μας παραπέμπουν σε μία ή περισσότερες αξίες και ποια ή ποιες είναι . Και τα κολλάμε στο χαρτί του μέτρου. Μουσική

2^η Συνάντηση

- **(10') Περπάτημα στο χώρο. Κινούνται/Παγώνουν/Δημιουργούν ομαδικό γλυπτό με τις έννοιες:**
Ντροπή
Δισταγμός
Φόβος
Αποφασιστικότητα
Ενοχές
Προβληματισμός
Αλήθεια
Ψέμα
Φτώχεια
Αλαζονεία
Απάτη
Χαρά

Ελευθερία
Αυτοπεποίθηση
Σεβασμός
Συνεργασία

- **(2') Από την Ελένη διαλέξαμε 4 θέματα που παραπέμπουν σε 4 ήρωες διαφορετικούς του έργου και 4 διαφορετικά αποσπάσματα**
- **(30') Προτεινόμενες δραστηριότητες για κάθε ομάδα:**
 - Παγωμένες εικόνες και λεζάντα
 - Παγωμένη εικόνα ανίχνευση σκέψης αυτοσχεδιασμός
 - Περίγραμμα χαρακτήρα (του χαρίζουμε επίθετα, τραγούδια, συμβουλές, λέξεις)

3^η Συνάντηση

(5') Σπασμένο τηλέφωνο:

Η ομάδα σε κύκλο κρατάνε χέρια. Η ομάδα δίνει το σήμα σφίγγοντας το χέρι του διπλανού του. Το σήμα περνάει από τον έναν στον άλλο και επιστρέφει στον εμπυχωτή.

- **(40') Προτεινόμενες δραστηριότητες για κάθε ομάδα:**
 - Ημερολόγιο ή γράμμα (σε ρόλο του βασικού ήρωα που γράφει, τι γράφει, γιατί)
 - Έρχεται το πακέτο εξερεύνησης: «Κοιτάξτε τι βρήκα..... Ένα κουτί που έχει μέσα πράγματα μίας γυναίκας..» Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και εξετάζουν όσα υπάρχουν μέσα στο κουτί:

Μια σελίδα από το ημερολόγιό της

Απόκομμα εφημερίδας

Ερωτικό Γράμμα

Κρεμαστό

Ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της εξέτασης των στοιχείων.

-Με βάση το πακέτο εξερεύνησης της προηγούμενης φοράς τι συμπεράσματα βγάξετε γι' αυτή την γυναίκα; Τι ιεραρχεί; Τι χαρακτήρας είναι;

-Δυάδα στο τηλέφωνο. Διαλέγουμε δύο παιδιά και αυτοσχεδιάζουνε ένα διάλογο με τις φήμες που άκουσαν στο δρόμο.

-Περπατάμε στο χώρο και ψιθυρίζουμε μια φράση ο καθένας στον άλλο, που ακούσαμε για την Ελένη – μία φήμη.

4^η Συνάντηση

- **(5') Ζέσταμα:** έχουμε δύο καρέκλες στον χώρο και η ομάδα κάθεται στον κύκλο. Ο εμπνευστής αναφέρει κάποιες αξίες και κάθε φορά μόνο δύο μαθητές που βρίσκονται στον κύκλο και το επιθυμούν προσπαθούν να αναπαραστήσουν μόνο με την χρήση των δύο καρεκλών τις παρακάτω έννοιες: Φιλία, Αγκαλιά, Βοήθεια, Ειρήνη, Δημοκρατία, Διάλογος, Φροντίδα, Σεβασμός, Υγεία, Αλληλεγγύη
- **(25') Προτεινόμενες δραστηριότητες για κάθε ομάδα:**
 - Συνέντευξη (του βασικού ήρωα της κάθε ομάδας)
 - Δυνατότητα επιλογής συλλογικού χαρακτήρα (2 άτομα υποδύονται τον ίδιο χαρακτήρα ή απαντούν στις ερωτήσεις αρκεί οι απαντήσεις να συμφωνούν μεταξύ τους αν και προέρχονται από έναν χαρακτήρα
 - Παρελθόν, παρόν μέλλον: Μία από τις εικόνες τις προηγούμενης φοράς τις παίρνουμε
 - Ανακριτική καρέκλα σε ρόλο Μενέλαου: Βάζουμε έναν ήρωα στην μέση και του κάνουμε ερωτήσεις. Από τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις μπορεί να χτιστεί μία νέα ιστορία. (γιατί έφυγε για τον πόλεμο, τι σημαίνει γι' αυτόν ο πόλεμος, τι ένιωθε για την γυναίκα του, κα)
- **(15') Πάρε θέση**

Οι άνθρωποι κάνουν επιλογές στην ζωή τους σύμφωνα με τις αξίες τους. Ο χώρος ορίζεται ως ένα φάσμα από το απόλυτο συμφωνώ μέχρι το απόλυτο διαφωνώ. Στην μέση είναι το σημείο αφετηρίας όπου στέκονται όλοι ο ένας πίσω από τον άλλο για να ακούσουν κάποιες δηλώσεις σχετικές με τις αξίες και να πάρουν θέση. Οι συμμετέχοντες στέκονται στον χώρο ανάλογα με το τι πιστεύουν κάθε φορά και όταν τους ρωτηθεί αναπτύσσουν το επιχείρημα τους γιατί στέκονται σ' αυτή την θέση. Αν κάποιος πειστεί από την άποψη κάποιου άλλου μπορεί να αλλάξει θέση στον χώρο.

 - η χρηματική αμοιβή είναι για σένα το σημαντικότερο στην ζωή σου
 - Έχεις ανάγκη να εργάζεσαι καθημερινά για να ζεις
 - Μιλάς καθημερινά ευγενικά στους γείτονες που συναντάς στην γειτονιά σου
 - Όταν σου δίνεται η δυνατότητα να προσφέρεις το κάνεις με χαρά και χωρίς να γκρινιάζει

- Περνάς πολύ χρόνο με τους φίλους σου
- Δεν θέλεις να μένεις μόνος/ μόνη σου στο σπίτι
- Ζητάς την γνώμη και την συμβουλή της οικογένειας σου όταν κάτι σε απασχολεί
- Δεν φοβάσαι να μιλήσεις στους γονείς σου
- Θεωρείς την γυναίκα αρχηγό της οικογένειας
- Μπορούμε να χρησιμοποιούμε άλλους ανθρώπους για να βγάλουμε λεφτά
- Είσαι ελεύθερος να επιλέξεις
- Μπορείς να εκφράζεσαι ελεύθερα χωρίς να απειλήσει.
- Η κατάκτηση της γνώσης θέλει μεγάλη προσπάθεια και υπομονή
- Η αλήθεια δεν είναι πάντα αυτό που βλέπουμε

5^η Συνάντηση

- (5^η) **Ζέσταμα** : σε δυάδες ο ένας οδηγεί με το χέρι του και ο άλλος ακολουθεί. Αυτός που οδηγεί έχει υψηλό στάτους ενώ αυτός που ακολουθεί χαμηλότερο.
- (10^η) **Άσκηση στάτους**: σε δυάδες ο ένας κάνει τον βασιλιά και δίνει εντολές και ο άλλος κάνει τον δούλο και κάνει ότι του πει ο βασιλιάς. Το ίδιο μετά ακολουθείται σε τριάδες, τετράδες και τέλος όλοι μαζί
- (10^η) **Μέρη του θεάτρου αρχαίου θεάτρου.**

- (10^η) **Παίρνουμε το κουτί με την φωτογραφία, τους ήχους και το χρώμα, βλέπουμε τα χαρτάκια που έγραψαν.** Ανοίγουμε το υλικό του κουτιού και το δίνουμε στα παιδιά και τους δείχνουμε απόσπασμα από την ταινία Ελένη καθώς και από το κόμικ

- **(10') Συζήτηση για την έννοια της αξίας** και με βάση τα κριτήρια το κάθε παιδί ιεραρχεί τις αξίες που θεωρεί σημαντικότερες. Βλέπουμε ταυτόχρονα το κολλάζ.

Γενικές πληροφορίες για το έργο «Ελένη» του Ευριπίδη

Το έργο Ελένη γράφτηκε πιθανότατα το 412 από τον Ευριπίδη και αποτελεί ένα έργο περιπέτειας και πλεκτάνης με καλό τέλος (Ευριπίδης, 1993). Ανήκε σε σύνολο έργων που περιλάμβανε την «Ανδρομέδα», έργο που εκτιμούσαν πολύ στην αρχαιότητα αλλά έχει χαθεί (Walton, 2009, σ. 228). Πρώτος ο Ευριπίδης είδε την τραγωδία από μία διαφορετική σκοπιά σε σχέση με τον Αισχύλο και τον Σοφοκλή οι οποίοι πίστευαν σύμφωνα με τον Κώστα Τοπούζη ο οποίος έκανε την μετάφραση και τον σχολιασμό του έργου του Ευριπίδη «Ηρακλής» πως: *Το «τραγικό» ήταν μία έννοια/σύλληψη, που φώτιζε και εξηγούσε το δέος και το θαύμα και της ζωής τα ανεξήγητα, και έδινε στους ανθρώπους πεποιθήσεις ώστε να μπορούν να αντέχουν και να μπορούν να συντρέβονται* (Ευριπίδης, 1993, σ. 22).

Πολλοί μελετητές θεωρούν πως η «Ελένη» δεν ανήκει στις εξ' ολοκλήρου τραγωδίες του Ευριπίδη καθώς εμπεριέχει ειρωνικά στοιχεία και ρόλους με κωμικά χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα ο Μενέλαος που εμφανίζεται ναυαγός και αναγκάζεται να φορέσει πάνω του κουρέλια για να καλυφθεί απέναντι στην Γριά που του ανοίγει την πόρτα και τον αντιμετωπίζει μπροστά από το παλάτι. Επίσης, οι συνεχείς αναφορές στην ένδυση και το άσυλο όπως και στον καθορισμό των κοινωνικών ρόλων που συνεχώς τα άτομα υπερβαίνουν. Υπάρχει ένα ψευτοηρωισμός. Κάποιοι μελετητές χαρακτήρισαν το έργο τραγικωμωδία με βάση τα παραπάνω στοιχεία (Δεσύπρης, Παπαγεωργάκης, Ράμμος, & Τσενέ, 2016, σ. 7).

Τέλος, αρκετοί χαρακτήρισαν το έργο ως ρομαντικό δράμα εστιάζοντας στην συνάντηση μετά από χρόνια δύο χαμένων συζύγων και στους όρκους που

ανταλλάσσουν μεταξύ τους (Δεσύπρης, Παπαγεωργάκης, Ράμμος, & Τσενέ , 2016, σ. 7).

ΣΕΝΑΡΙΟ-ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΟΥ

Οι θεές Ήρα, Αθηνά και Αφροδίτη λογομάχησαν για το ποια είναι ομορφότερη και ως κριτή είχαν τον γιο του βασιλιά του Πριάμου της Τροίας, τον Πάρη, τον οποίο δωροδόκησαν και οι τρεις. Η Αφροδίτη του προσέφερε ως δέλεαρ την Ελένη. Η Ελένη όμως ήταν παντρεμένη με τον Μενέλαο, βασιλιά της Σπάρτης, και η απαγωγή υπήρξε η αιτία του Τρωικού Πολέμου. Μετά από δέκα χρόνια πολέμου ανάμεσα σε Έλληνες και Τρώες οι Έλληνες κατέλαβαν την Τροία και ο Μενέλαος ξεκίνησε για την επιστροφή στην πατρίδα του. Η Ήρα εξοργισμένη καθώς ήταν που έχασε τον διαγωνισμό ομορφιάς δημιούργησε το είδωλο της Ελένης από αιθέρα για να συντροφεύει τον Πάρη και η πραγματική Ελένη φυγαδεύτηκε στην Αίγυπτο όπου εκεί ζούσε δυστυχισμένη και ως δείγμα πιστής γυναίκας απέναντι στις ερωτικές διαθέσεις του βασιλιά της Αιγύπτου Θεοκλήμενου (Walton, 2009, σ. 230).

Πλοκή του έργου

Η Ελένη εμφανίζεται στον πρόλογο του έργου αμφιβάλλοντας για την θεική της καταγωγή και δυστυχισμένη για τον θάνατο του Πρωτέα, ο οποίος την προστατεύεται σε σχέση με τον γιο Θεοκλύμενο που προσπαθεί να την κάνει γυναίκα του κι αυτή βρίσκεται τώρα κέτισσα πάνω από τον τάφο του Πρωτέα. Σε εκείνο το σημείο βρίσκεται και ο Τεύκρος, ο οποίος είναι εξόριστος επειδή δεν πέθανε στον πόλεμο με τον αδερφό του τον Αίαντα. Η Ελένη μαθαίνει από αυτόν για την έκβαση του πολέμου καθώς και για το ομοίωμά της, το οποίο βρίσκεται αλλού. Ο Χορός που είναι ακόλουθες της Ελένης θρηνεί και συμβουλεύουν την Ελένη να μην προβεί σε αυτοκτονία πριν συμβουλευτεί την προφήτισσα Θεονόη. Η Ελένη ακούει τις

συμβουλές του Χορού και αποχωρεί από την σκηνή. Εκείνη την ώρα κάνει την εμφάνιση του ρακένδυτος ο Μενέλαος που χτυπά τις πύλες του παλατιού, αλλά η Γριά θυρωρός αρνείται να του ανοίξει γιατί ο βασιλιάς της εχθρεύεται τους ξένους και πρόκειται να παντρευτεί την Ελένη. Ο Μενέλαος σαστίζει. Ένας σύντροφος του Μενέλαου φτάνει από την παραλία και τον ενημερώνει ότι η γυναίκα αυτή είναι τελικά η δική του γυναίκα και έτσι το ζευγάρι αναγνωρίζεται και σμίγει κανονίζοντας πλέον ένα σχέδιο απόδρασης. Το ζευγάρι ζητάει από την Θεονόη να τους βοηθήσει να αποδράσουν με την προϋπόθεση ότι δεν θα πει τίποτα στον Θεοκλύμενο. Η Ελένη λέει στον Θεοκλύμενο ότι ο Μενέλαος πέθανε στον πόλεμο και ότι πρέπει να γίνει ειδική τελετή για να θαφτεί ο νεκρός με όλες τους τις τιμές μέσα στην θάλασσα και μετά από αυτή την τελετή θα είναι πλέον ελεύθερη να τον παντρευτεί. Ο Θεοκλύμενος πείθεται από την ιστορία της Ελένης και αποφασίζει να ετοιμάσει ένα πλοίο προσφέροντας επιπλέον ρούχα και φαγητό στον Μενέλαο τον οποίο βλέπει δίπλα στην Ελένη σε άθλια κατάσταση. Η πομπή ξεκινάει και όλα γίνονται όπως τα είχαν σχεδιάσει. Στην διάρκεια του ταξιδιού ένας Αγγελιαφόρος εμφανίζεται στον Θεοκλύμενο και τον ενημερώνει για το πραγματικό σχέδιο της Ελένης και ο ίδιος αποφασίζει να εκδικηθεί την Θεονόη που τους βοήθησε όμως κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει (Walton, 2009, σσ. 230-231) (Δεσύπρης, Παπαγεωργάκης, Ράμμος, & Τσενέ, 2016, σ. 7).

ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

Το σχολικό εγχειρίδιο επανεκδόθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διάφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας, η οποία δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ/ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»/Πράξη «ΣΤΗΡΙΖΩ». Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους. Η αρχική έκδοση του βιβλίου είχε ως συγγραφείς: το Νικόλαο Δεσύπρη, ο οποίος είναι φιλόλογος και Εκπαιδευτικός

Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τον Δημήτρη Παπαγεωργάκη ο οποίος είναι επίσης φιλόλογος και Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τον Χρήστο Ράμμο-φιλόλογο και Καθηγητή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης-, την Κωνσταντίνα Τσενέ η οποία είναι φιλόλογος και Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και τέλος ο Βασίλειος Τσάφος με την ιδιότητα του Προέδρου ε.θ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ο οποίος έλαβε μέρος στην συγγραφή του πρώτου μέρους. Την φιλολογική επιμέλεια του βιβλίου έκανε η Δέσποινα Μπαλιάμη – φιλόλογος-. Κριτές και αξιολογητές του βιβλίου υπήρξε η Κυριακή Γουδέρη – επίκουρη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πατρών, η Σχολική Σύμβουλος Αιμιλία Βλαχογιάννη και η φιλόλογος και Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αλεξάνδρα Μυλωνά. Η μετάφραση των κειμένων έγινε από τον Τάσο Ρούσσο. Επίσης υπεύθυνη μαθήματος κατά την συγγραφή του βιβλίου ήταν η Χρυσούλα Βέικου – Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Τέλος, υπεύθυνη του υποέργου ήταν η Δέσποινα Μωραΐτη με την ιδιότητα της φιλόλογου και της Εκπαιδευτικού Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Η Διεύθυνση Εκδόσεων του ΙΤΥΕ – «Διόφαντος» ιδρύθηκε το καλοκαίρι του 2011 μετά την ψήφιση του Νόμου 3966/2011 και αποστολή της είναι η οργάνωση, λειτουργία, διαχείριση και ο συντονισμός, καθώς και η αξιοποίηση των υποδομών, των πόρων και των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που αφορούν την παραγωγή, διανομή και διάθεση εκδόσεων σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, στην εκπαιδευτική κοινότητα και την αγορά (ΙΤΥΕ "Διόφαντος"- ινστιτούτο τεχνολογίας, υπολογιστών και εκδόσεων, χ.χ.)

Το ινστιτούτο αυτό ανέλαβε να συνεχίσει το έργο του ΟΕΔΒ που για δεκαετίες παράγαγε και διένειμε τα σχολικά βιβλία στην Ελλάδα.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αξίζει να επισημανθεί το γεγονός ότι δεν είχαμε άδεια για βιντεοσκόπηση και λήψη φωτογραφιών από τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών. Το γεγονός αυτό δεν επέτρεψε να έχουμε μία πλήρη εικόνα του υλικού ούτε όλων των τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν καθώς ο αυτοσχεδιασμός με δράση κατείχε μεγάλο κομμάτι της έρευνας. Επίσης ακόμη έναν περιορισμό, αποτελεί η χαμηλή μαθησιακή ικανότητα των μαθητών, γεγονός που περιόριζε την γραφή και την πλήρη κατανόηση όλων των κειμένων.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αυτή έχει ως βασικό στόχο την ανάδειξη των αξιών μέσα από την τεχνική του εκπαιδευτικού δράματος.

Οι αξίες αντλούνται από το ίδιο το γλωσσικό και θεατρικό ποιοτικό υλικό ως: *πνευματικές αξίες που χωρίζονται σε διανοητικές, τις ηθικές, αισθητικές αξίες, τις οικονομικές αξίες και τις αξίες τις συμπεριφοράς* (Χριστοδούλου, παιδεία, εκπαίδευση, αξίες- σημειωτική προσέγγιση, 2012, σσ. 35-36).

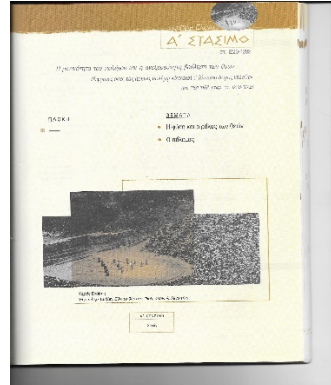
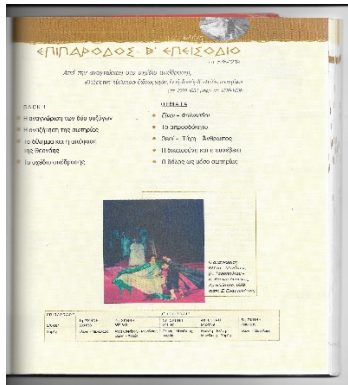
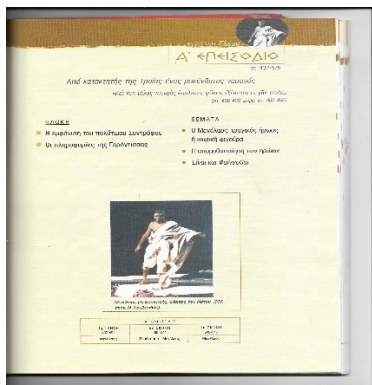
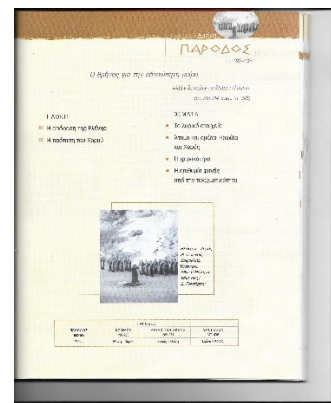
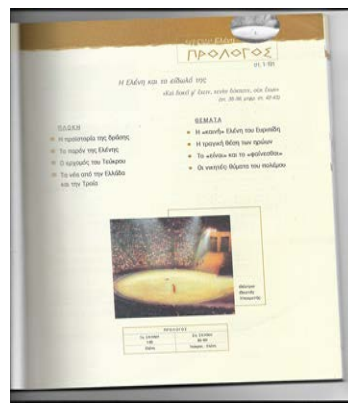
Οι αξίες που θεωρήθηκαν πρωτεύουσες αφορούν πνευματικές αξίες, κοινωνικές αξίες, οι ηθικές αξίες, οι συναισθηματικές αξίες.

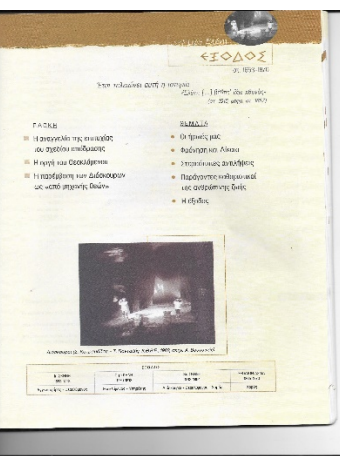
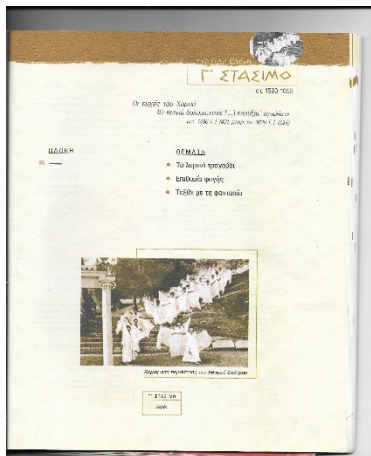
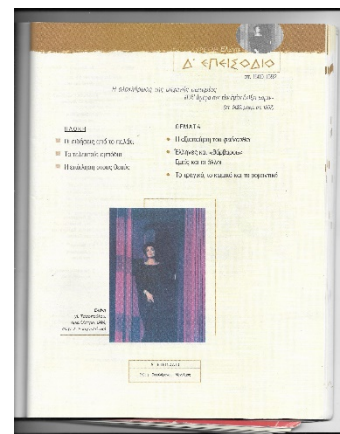
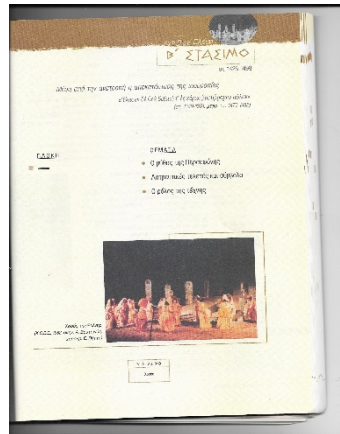
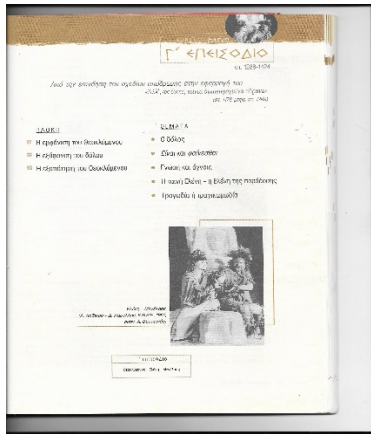
Θα εστιάσουμε σε πέντε αξίες -ειρήνη, αγάπη, τιμή, ομορφιά, ισότητα.

Επιπλέον, μάς ενδιαφέρει η πρόσληψη από τα ίδια τα παιδιά ώστε να αξιολογήσουμε την θεατροπαιδαγωγική προσέγγιση ως επιτυχή στη διδασκαλία των αξιών.

Υλικό ανάλυσης: Δραματική Ποίηση- Ευριπίδη Ελένη – το βιβλίο του μαθητή

Οι φωτογραφίες αφορούν το εξώφυλλο από το βιβλίο του μαθητή του μαθήματος Δραματική Ποίηση – Ευριπίδη Ελένη καθώς και τις σελίδες που προλογίζουν την έναρξη του Προλόγου, της Παρόδου, του Α' Επεισοδίου, του Β' Επεισοδίου, του Α' Στάσιμου, του Γ' Επεισοδίου, του Β' Στάσιμου, του Δ' Επεισοδίου, του Γ' Στάσιμου και της Εξόδου.

Σημειωτική ανάλυση του εξώφυλλου

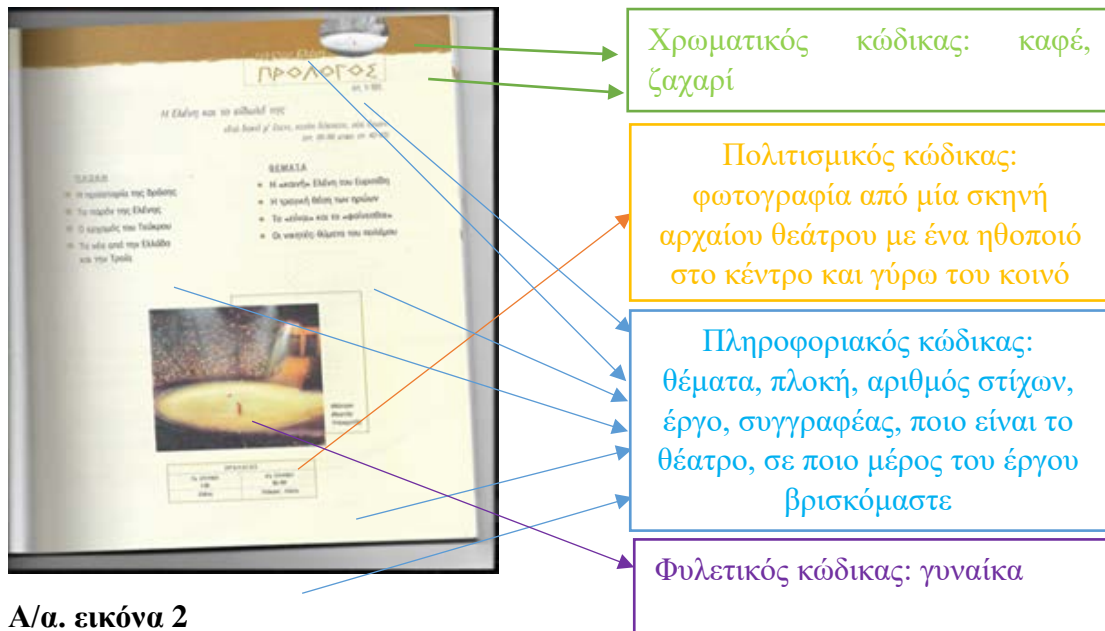
Οι παραπάνω φωτογραφίες έχουν κυρίως πληροφοριακό χαρακτήρα.

Ποιοτική ανάλυση εξώφυλλου Προλόγου, της Παρόδου, του Α' Επεισοδίου, του Β' Επεισοδίου, του Α' Στάσιμου, του Γ' Επεισοδίου, του Β' Στάσιμου, του Δ' Επεισοδίου, του Γ' Στάσιμου και της Εξόδου.

Ανάλυση κωδίκων εικόνας

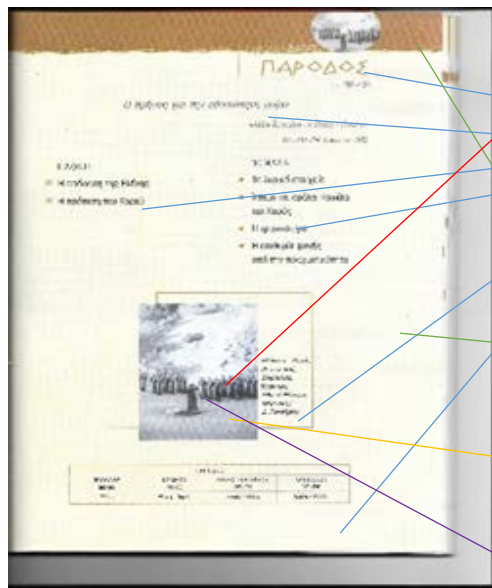

Α/α. εικόνας	1
Τεχνοτροπία εικόνας	Σκίτσο από το εξώφυλλο εκπαιδευτικού βιβλίου
Χώρος που παραπέμπει	-
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Μία θεατρική μάσκα- προσωπείο που έχει την έκφραση του φόβου, του αναπάντεχου. Αναγράφεται ο τίτλος του βιβλίου, το όνομα του συγγραφέα και των επιμελητών του βιβλίου, οι εκδόσεις και το λογότυπο του Υπουργείου Παιδείας, έρευνας, και θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτική
Περιεχόμενο εικόνας	Μία θεατρική μάσκα- προσωπείο φτιαγμένη από λευκό χαρτί η οποία είναι αφίσα του Εθνικού θεάτρου το 1982 την Επίδαυρο. Έντονο πορτοκαλί χρώμα που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του εξώφυλλου
Θέματα εικόνας	Αρχαία θεατρική μάσκα με μορφή φόβου, ανησυχίας, θλίψης- παραπέμπει σε κάτι δυσάρεστο
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα και λογότυπο οργανισμού, τίτλος βιβλίου, όνομα συγγραφέα, όνομα επιμελητών, εκδόσεις)

Α/α. εικόνα 2

Α/α. εικόνας	2
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό Βιβλίο (πρόλογος)Νατουραλιστική Φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Μία αρχαία σκηνή θεάτρου που στην μέση έχει έναν ηθοποιό μόνο του. Τριγύρω από τον ηθοποιό υπάρχει κοινό.
Περιεχόμενο εικόνας	Ο Υποκριτής στη μέση της σκηνής με ένα ύφασμα πεταμένο στο κέντρο και γύρω από του κοινό που
Θέματα εικόνας	Αρχαίο ελληνικό θέατρο- παραπέμπει σε έναν μονόλογο ή στην εισαγωγή που συνήθως είναι πληροφοριακού χαρακτήρα
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα θεάτρου και ότι στην σκηνή είναι ένα Υποκριτής)

Ενδυματολογικός κώδικας: μάυρα μακριά φορέματα

Πληροφοριακός κώδικας: θέμα, πλοκή, αριθμός στίχων, έργο, συγγραφέας, σε ποιο μέρος του έργου βρισκόμαστε, πληροφορίες για την φωτογραφία

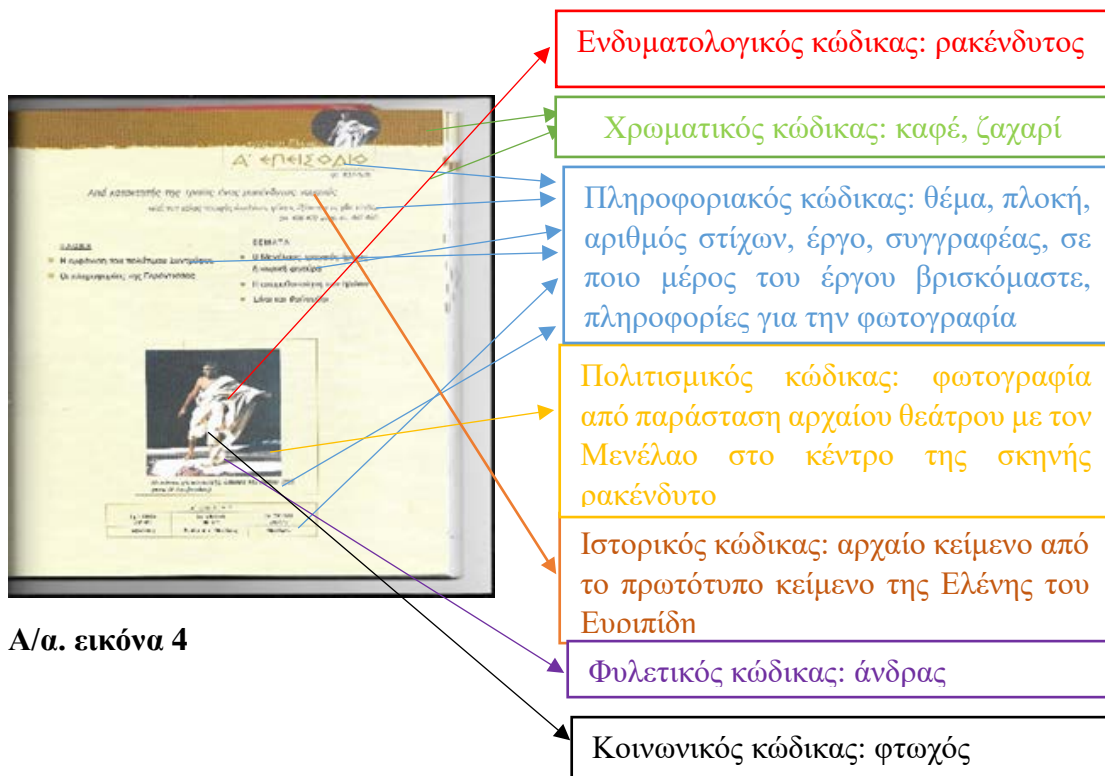
Χρωματικός κώδικας: καφέ, ζαχαρί

Πολιτισμικός κώδικας: φωτογραφία από παράσταση αρχαίου θεάτρου με τον Χορό γύρω από την Κατίνα Παξινοπού που υποδύεται την Ηλέκτρα του Σοφοκλή.

Φυλετικός κώδικας: γυναίκες

Α/α. εικόνα 3

Α/α. εικόνας	3
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο(πάροδος) με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Στην σκηνή του αρχαίου ελληνικού θεάτρου
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Μία νατουραλιστική φωτογραφία από τον ρόλο της «Ηλέκτρας» του Σοφοκλή από το Εθνικό Θέατρο το 1938, σε σκηνοθεσία του Δ.Ροντήρη.
Περιεχόμενο εικόνας	Η πάροδος διαχωρίζει από την μία την πλοκή της συγκεκριμένης σκηνής και από την άλλη τα θέματα που θα απασχολήσουν το συγκεκριμένο κεφάλαιο. Επίσης αναφέρονται ακριβώς οι στίχοι που θα ακολουθήσουν και ποιοι ρόλοι θα λάβουν μέρος. Στο κέντρο της σελίδας υπάρχει νατουραλιστική φωτογραφία που μας δείχνει μια στιγμή της παράστασης
Θέματα εικόνας	Αρχαία ελληνική παράσταση που δείχνει μία τραγική σκηνή και τον Χορό να την περιβάλλει δείχνοντας την σημαντικότητά του στις παραστάσεις και ιδιαίτερα στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα θεατρικού έργου και θεατρικού συγγραφέα, ποια σκηνή, από ποιο θέατρο και σκηνοθέτη και χρονικός προσδιορισμός)

Α/α. εικόνα 4

Α/α. εικόνας	4
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο (Α' Έπεισόδιο) με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Σκηνή αρχαίου ελληνικού θεάτρου
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Μία νατουραλιστική φωτογραφία από τον ρόλο του Μενέλαου στο Θέατρο του Νότου το 1996 και σε σκηνοθεσία Ν.Χουβαρδά.
Περιεχόμενο εικόνας	Η αρχική σελίδα του Α' επεισοδίου διαχωρίζεται από την μία πλευρά στην πλοκή της συγκεκριμένης σκηνής και από την άλλη στα θέματα που θα απασχολήσουν το συγκεκριμένο κεφάλαιο. Επίσης αναφέρονται ακριβώς οι στίχοι που θα ακολουθήσουν και ποιοι ρόλοι θα λάβουν μέρος. Στο κέντρο της σελίδας υπάρχει νατουραλιστική φωτογραφία του ομώνυμου έργου με τον Μενέλαο ρακένδυτο.
Θέματα εικόνας	Αρχαία ελληνική παράσταση με πρωταγωνιστή τον Μενέλαο ντυμένο με κουρέλια θέλοντας να τονίσει και το θέμα του κεφαλαίου που εστιάζει ανάμεσα στο «Είναι και το φαίνεσθαι»
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο (όνομα θεατρικού έργου και θεατρικού συγγραφέα, ποια σκηνή, από ποιο θέατρο και σκηνοθέτη και χρονικός προσδιορισμός)

Χρωματικός κώδικας: καφέ, ζαχαρή, κόκκινο, πράσινο, λευκό, μαύρο

Ενδυματολογικός κώδικας: πλούσια κοστούμια με έντονα χρώματα

Πληροφοριακός κώδικας: θέμα, πλοκή, αριθμός στίχων, έργο, συγγραφέας, σε ποιο μέρος του έργου βρισκόμαστε, πληροφορίες για την φωτογραφία

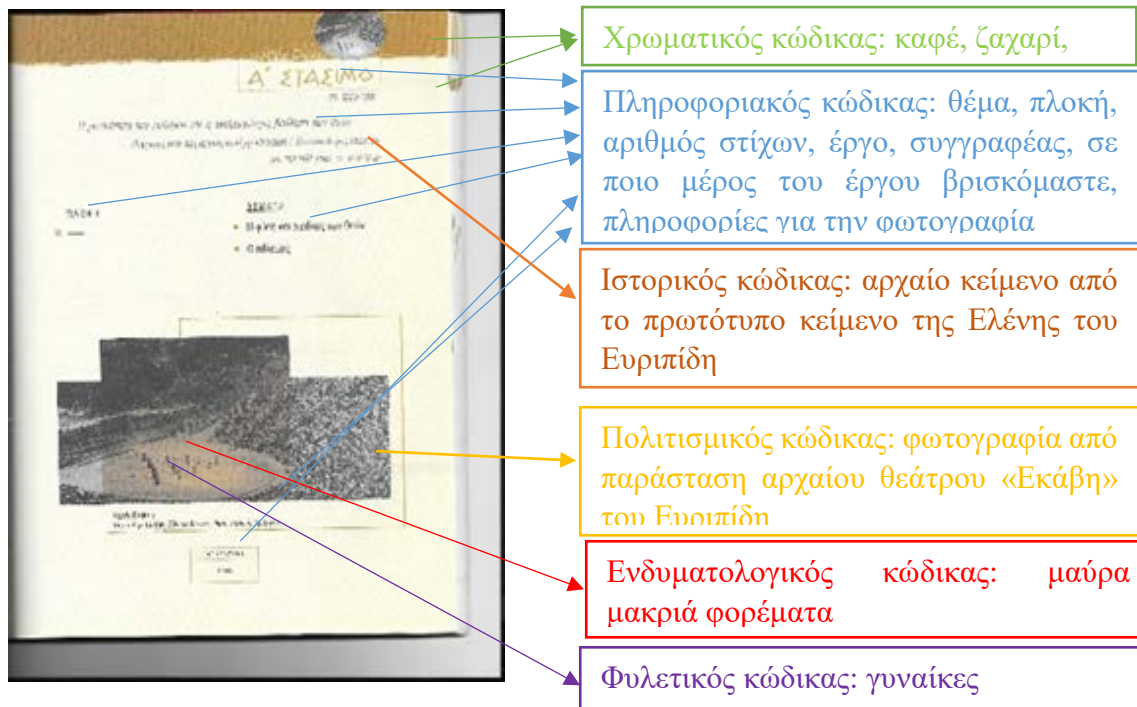
Ιστορικός κώδικας: αρχαίο κείμενο από το πρωτότυπο κείμενο της Ελένης του Ευριπίδη

Πολιτισμικός κώδικας: φωτογραφία από παράσταση αρχαίου θεάτρου με την σκηνή της αναγνώρισης του Μενέλαου και της Ελένης

Φυλετικός κώδικας: γυναίκα- άνδρας

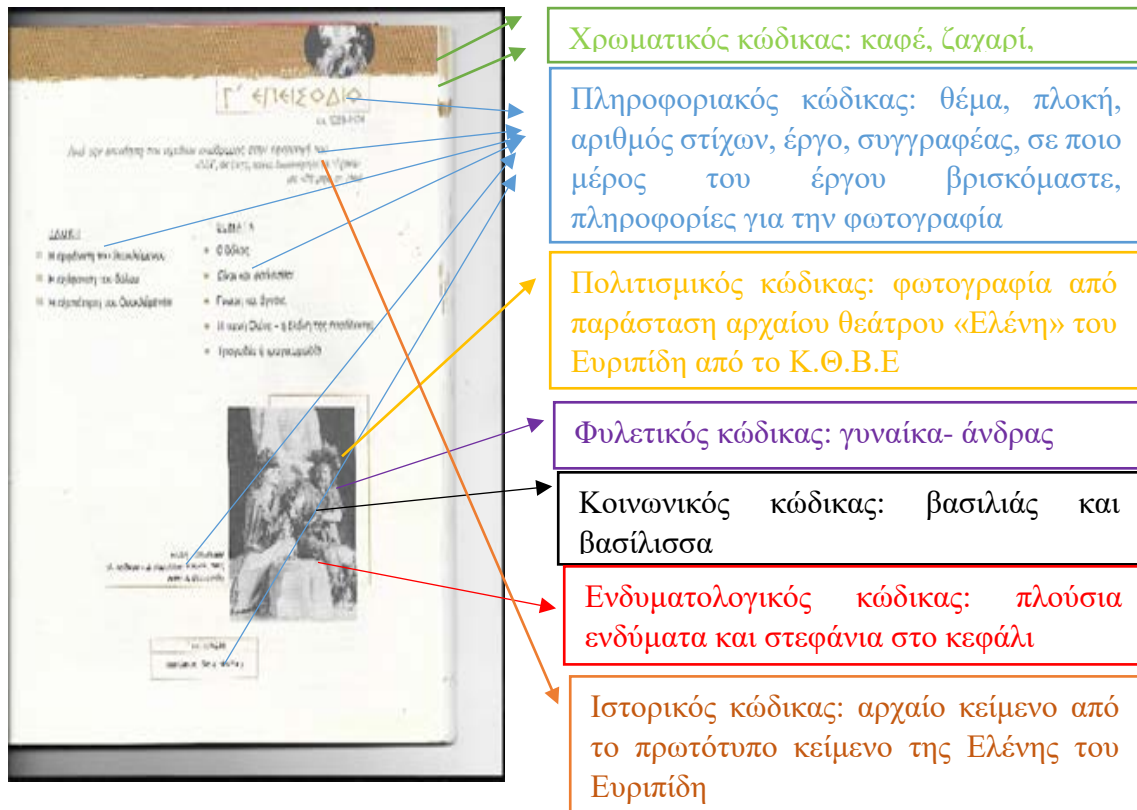
Α/α. εικόνα 5

Α/α. εικόνας	5
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο (επιτάροδος και Β' επεισόδιο) με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Θεατρική σκηνή
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Νατουραλιστική φωτογραφία αρχαίου θεάτρου με μία γυναίκα και έναν άνδρα καθώς και χορός γύρω τους. Πληροφορίες γύρω από την φωτογραφία για την σκηνή που θα ακολουθήσει
Περιεχόμενο εικόνας	Η εικόνα δείχνει και το θέμα που θα κεντρίσει το ενδιαφέρον ολόκληρης της παρακάτω σκηνής και δεν είναι άλλο από την αναγνώριση της Ελένης και του Μενέλαου
Θέματα εικόνας	Αναγνώριση των δύο πρωταγωνιστών του έργου μετά από χρόνια, αναφορά ανάμεσα στο είναι και το φαίνεσθαι, έρωτας, αγάπη, απροσδόκητο, δικαιοσύνη
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα θεατρικού έργου και θεατρικού συγγραφέα, ποια σκηνή, από ποιο θέατρο και σκηνοθέτη και χρονικός προσδιορισμός), πληροφορίες για την σκηνή που θα ακολουθήσει

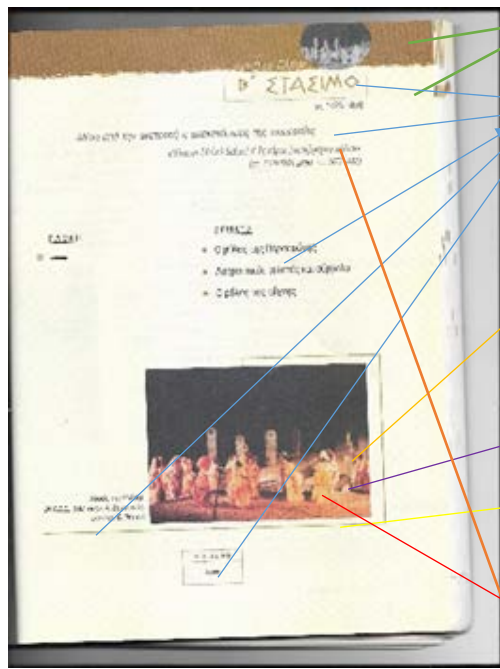
Α/α. εικόνα 6

Α/α. εικόνας	6
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο (επιπάροδος και Β' επεισόδιο) με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Αρχαίο ελληνικό θέατρο
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Νατουραλιστική φωτογραφία αρχαίου θεάτρου με πολλές μαυροφορεμένες γυναίκες στην μέση της σκηνής σε τριγωνικό σχήμα. Πληροφορίες γύρω από την φωτογραφία για την σκηνή που θα ακολουθήσει
Περιεχόμενο εικόνας	Χορός αποτελούμενος από γυναίκες στο έργο «Εκάβη» του Ευριπίδη. Γύρω από τον Χορό υπάρχει και πλήθος κόσμου που παρακολουθεί την παράσταση
Θέματα εικόνας	Πόλεμος
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα θεατρικού έργου και θεατρικού συγγραφέα, ποια σκηνή, από ποιο θέατρο και σκηνοθέτη και χρονικός προσδιορισμός), πληροφορίες για την σκηνή που θα ακολουθήσει

Α/α. εικόνα 7

Α/α. εικόνας	7
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο (Γ' επεισόδιο) με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Παλάτι/ θρόνος
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Μία γυναίκα και ένας άνδρας με πλούσια ενδυμασία κάθονται πάνω σ' έναν θρόνο και ακουμπάει ο ένας τον άλλο. Τριγύρω υπάρχουν πληροφορίες για το συγκεκριμένο έργο και την σκηνή που θα ακολουθήσει
Περιεχόμενο εικόνας	Η Ελένη και ο Μενέλαος στον θρόνο που παλατιού τους προετοιμάζουν ένα σχέδιο
Θέματα εικόνας	<i>Είναι και φαίνεσθαι</i> , σχέδιο με δόλο, γνώση και άγνοια
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα θεατρικού έργου και θεατρικού συγγραφέα, ποια σκηνή, από ποιο θέατρο και σκηνοθέτη και χρονικός προσδιορισμός), πληροφορίες για την σκηνή που θα ακολουθήσει

Χρωματικός κώδικας: καφέ, ζαχαρί,

Πληροφοριακός κώδικας: θέμα, πλοκή, αριθμός στίχων, έργο, συγγραφέας, σε ποιο μέρος του έργου βρισκόμαστε, πληροφορίες για την φωτογραφία

Πολιτισμικός κώδικας: φωτογραφία από παράσταση αρχαίου θεάτρου «Ελένη» του Ευριπίδη από το Κ.Θ.Β.Ε

Φυλετικός κώδικας: γυναίκες

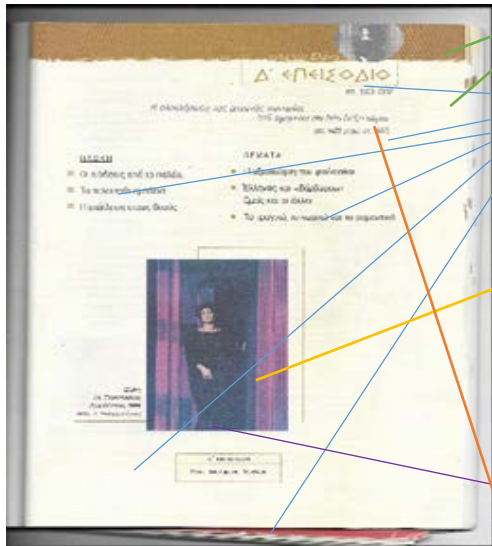
Θρησκευτικός κώδικας: λατρευτική τελετή

Ενδυματολογικός κώδικας: μακριά φορέματα και πέπλα στα μαλλιά

Ιστορικός κώδικας: αρχαίο κείμενο από το πρωτότυπο κείμενο της Ελένης του Ευριπίδη

Α/α. εικόνα 8

Α/α. εικόνας	8
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο (Β' Στάσιμο) με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Εξωτερικός χώρος
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Πολλές γυναίκες στον ίδιο χώρο συνομιλούν και χορεύουν
Περιεχόμενο εικόνας	Ο Χορός της Ελένης από το Κ.Θ.Β.Ε το 1952 αποτελούμενος από γυναίκες της Τροίας καθώς και την ίδια την Ελένη κάνουν μία λατρευτική τελετή προς τιμήν των θεών
Θέματα εικόνας	Ο Χορός και η Ελένη κάνουν λατρευτική τελετή.
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα θεατρικού έργου και θεατρικού συγγραφέα, ποια σκηνή, από ποιο θέατρο και σκηνοθέτη και χρονικός προσδιορισμός), πληροφορίες για την σκηνή που θα ακολουθήσει

Α/α. εικόνας 9

Χρωματικός κώδικας: καφέ, ζαχαρί,

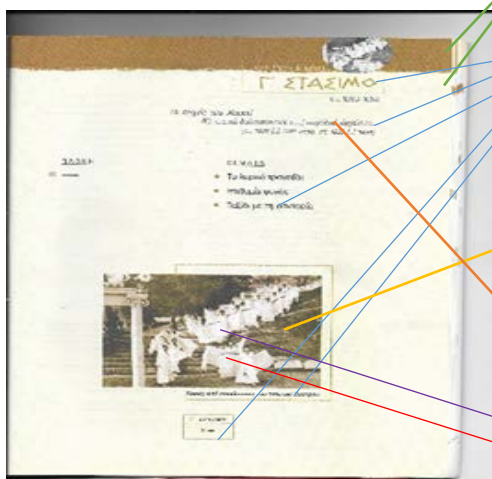
Πληροφοριακός κώδικας: θέμα, πλοκή, αριθμός στίχων, έργο, συγγραφέας, σε ποιο μέρος του έργου βρισκόμαστε, πληροφορίες για την φωτογραφία

Πολιτισμικός κώδικας: φωτογραφία από παράσταση των σκηνοθέτη Σ.Ευαγγελάτο στο Αμφιθέατρο το 1999 και στο ρόλο της Ελένης η Α.Τασοπούλου

Φυλετικός κώδικας: γυναίκα

Ιστορικός κώδικας: αρχαίο κείμενο από το πρωτότυπο κείμενο της Ελένης του Ευριπίδη

Α/α. εικόνας	9
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο (Β'Στάσιμο) με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	-
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Μια γυναίκα η οποία κάθεται κάτω από μία πόρτα
Περιεχόμενο εικόνας	Η Α.Τασοπούλου στο ρόλο της Ελένης του Ευριπίδη σκέφτεται το σχέδιο που έχουν ετοιμάσει με τον Μενέλαο
Θέματα εικόνας	Η αξιοποίηση του φαίνεσθαι, - Έλληνες και «Βάρβαροι»
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα θεατρικού έργου και θεατρικού συγγραφέα, ποια σκηνή, από ποιο θέατρο και σκηνοθέτη και χρονικός προσδιορισμός), πληροφορίες για την σκηνή που θα ακολουθήσει

Χρωματικός κώδικας: καφέ, ζαχαρί,

Πληροφοριακός κώδικας: θέμα, πλοκή, αριθμός στίχων, έργο, συγγραφέας, σε ποιο μέρος του έργου βρισκόμαστε, πληροφορίες για την φωτογραφία

Πολιτισμικός κώδικας: φωτογραφία από παράσταση του Εθνικού Θεάτρου

Ιστορικός κώδικας: αρχαίο κείμενο από το πρωτότυπο κείμενο της Ελένης του Ευριπίδη

Φυλετικός κώδικας: γυναίκες

Ενδυματολογικός κώδικας: άσπρα φορέματα

Α/α. εικόνα 10

Α/α. εικόνας	10
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο (Γ'Στάσιμο) με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Εξωτερικός χώρος - σκαλιά
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Πολλές γυναίκες ντυμένες στα λευκά κατεβαίνουν κάποια σκαλιά, μιλάνε, κρατάνε τα φορέματά τους και κινούνται
Περιεχόμενο εικόνας	Χορός των γυναικών ντυμένος στα λευκά τραγουδάει και χορεύει
Θέματα εικόνας	Λυρικό τραγούδι, ταξίδι με τη φαντασία
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο, πληροφορίες για την σκηνή που θα ακολουθήσει και για το ότι πρόκειται για παράσταση του εθνικού Θεάτρου

Χρωματικός κώδικας: καφέ, ζαχαρί,

Πληροφοριακός κώδικας: θέμα, πλοκή, αριθμός στίχων, έργο, συγγραφέας, σε ποιο μέρος του έργου βρισκόμαστε, πληροφορίες για την φωτογραφία

Ιστορικός κώδικας: αρχαίο κείμενο από το πρωτότυπο κείμενο της Ελένης του Ευριπίδη

Πολιτισμικός κώδικας: φωτογραφία από παράσταση των Διούσκουρων από το Κ.Θ.Β.Ε. το 1982

Φυλετικός κώδικας: γυναίκες

Α/α. εικόνα 11

Α/α. εικόνας	11
Τεχνοτροπία εικόνας	Σχολικό βιβλίο (Εξοδος)με νατουραλιστική φωτογραφία
Χώρος που παραπέμπει	Εσωτερικός
Περιγραφή εικόνας σε επίπεδο εικονογραμμάτων	Δύο γυναίκες ηθοποιοί που κρατάνε στάμνες στα χέρια τους σε ένα σκοτεινό σκηνικό γεμάτο καλάθια
Περιεχόμενο εικόνας	Γυναίκες που κάνουν δουλειές
Θέματα εικόνας	Στερεότυπες αντιλήψεις
Εικόνα με ή χωρίς λεζάντα	Εικόνα με γλωσσικό κείμενο(όνομα θεατρικού έργου και θεατρικού συγγραφέα, ποια σκηνή, από ποιο θέατρο και σκηνοθέτη και χρονικός προσδιορισμός), πληροφορίες για την σκηνή που θα ακολουθήσει

Ποσοτική ανάλυση

Πίνακας 1: Συχνότητα εμφάνισης κωδίκων στην εικόνα

Κώδικες	Αναφορές	Ποσοστό
Κοινωνικός Κώδικας-κώδικας αξιών	3	4,7
Σωματικός κώδικας	1	1,6
Φυλετικός κώδικας	10	15,8
Θρησκευτικός Κώδικας	1	1,6
Ενδυματολογικός κώδικας	7	11,1
Χρωματικός Κώδικας	11	17,5
Πληροφοριακός Κώδικας	11	17,5
Ιστορικός κώδικας	8	12,7
Πολιτισμικός κώδικας	11	17,5
ΣΥΝΟΛΟ	63	100%

Σχέσεις κωδίκων εικόνας

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω ποιοτική ανάλυση, από το εξώφυλλο του βιβλίου του μαθητή καθώς και τις θεματικές ενότητες που υπάρχουν πριν τις αντίστοιχες σκηνές, προκύπτουν εννέα κώδικες.

Το εξώφυλλο του βιβλίου περιέχει **Πληροφοριακό κώδικα: όνομα συγγραφέα, τίτλος βιβλίου, επιμελητές, φορέας, εκδότης, τάξη**, **Πολιτισμικό κώδικα: τύπος θεατρικής μάσκας στο αρχαίο θέατρο**, **Χρωματικό κώδικα: πορτοκαλί, άσπρο, κόκκινο**, **Κοινωνικό-εκπαιδευτικό κώδικά: χαρτί**, **Σωματικό κώδικα: έκφραση προσωπείου- μάσκας**.

Όσον αφορά τα χρώματα παρατηρούμε μία μεγάλη αντίθεση μεταξύ κόκκινου-πορτοκαλί από την μία και από την άλλη το άσπρο.

Το άσπρο ανήκει στα ψυχρά χρώματα και σηματοδοτεί την γέννηση και την αγνότητα (Kandinsky, 1981, σ. 102). Το σκίτσο είναι η βασική εικόνα του εξώφυλλου και θέλει να μας θέσει σε κίνηση για την μαθησιακή διαδικασία (Kress & Leeuwen, 2010, σ. 191). Η μετωπική οπτική του σκίτσου μάς εμπλέκει άμεσα μ' αυτό που βλέπουμε (Kress & Leeuwen, 2010, σ. 216). Αυτός είναι ένας τρόπος να “επικοινωνήσει” ευκολότερα στους εφήβους. Η χρήση της θεατρικής μάσκας βοηθάει ώστε να μάς εντάξει στο θέμα και να μάς θυμίσει ότι το έργο αναφέρεται στην αρχαία τραγωδία.

Το κόκκινο χρώμα επενεργεί ως ένα ζωντανό, δυνατό και ζωηρό χρώμα γι' αυτό και στο εξώφυλλο διαπερνά το κεντρικό μέρος της σελίδας και περιέχει την βασική πληροφορία, που διδάσκεται το μάθημα (Kandinsky, 1981, σ. 112). Όταν το θερμό κόκκινο αναμειχθεί με κίτρινο προκύπτει το πορτοκαλί, το οποίο προσδίδει ένα κύρος. Προσδίδει μία αίσθηση οικειότητας, γιατί αυτό το χρώμα προσδίδει το ζωντανό άνθρωπο (Kandinsky, 1981, σ. 115).

Το εξώφυλλο του βιβλίου ορίζει τα θέματα ως σημαίνοντα, αλλά και τα ερμηνεύει ως σημανόμενα προσανατολίζοντας τους θεατές. Επίσης τεκμηριωτικά στο βιβλίο ως υλικό αντικείμενο καταγράφονται και οι φορείς παραγωγής του, που αφορούν τη συντακτική ομάδα, την τάξη, τον πολιτισμικό, οικονομικό, εκπαιδευτικό, άλλον φορέα ως πομπό του έργου.

Στις θεματικές ενότητες πριν την έναρξη των επεισοδίων εντοπίζονται αρκετοί κοινοί κώδικες. Στην πλειοψηφία των επεισοδίων συναντούμε τους εξής: **Φυλετικός κώδικας**, **Πολιτισμικός κώδικας: φωτογραφία από θεατρικές παραστάσεις**, **Ιστορικός κώδικας: αρχαίο κείμενο από το πρωτότυπο κείμενο της Ελένης του Ευριπίδη**, **Πληροφοριακός κώδικας: θέμα, πλοκή, αριθμός στίχων, έργο, συγγραφέας, σε ποιο**

μέρος του έργου βρισκόμαστε, πληροφορίες για την φωτογραφία, **Ενδυματολογικός κώδικας:** φορέματα άσπρα και μαύρα, **Χρωματικός κώδικας:** καφέ, ζαχαρί, **Θρησκευτικός κώδικας:** λατρευτική τελετή.

Ο **Φυλετικός κώδικας** αναφέρει τους άνδρες και τις γυναίκες που παρουσιάζονται στο φωτογραφικό υλικό σε κάθε θεματική ενότητα.

Ο **Ενδυματολογικός κώδικας** συνδέεται άμεσα με τον **Φυλετικό κώδικα**, γιατί παρουσιάζονται οι άνδρες και οι γυναίκες με τις αντίστοιχες ενδυμασίες. Οι γυναίκες ανάλογα με το επεισόδιο που ακολουθεί υποστηρίζουν τα κατάλληλα ρούχα. Το μαύρο μακρύ ένδυμα παραπέμπει στο θάνατο (Kandinsky, 1981, σ. 102) γι' αυτό και βλέπουμε να επιλέγεται πριν από κάθε δυσάρεστο γεγονός, όπως πόλεμος, θρήνος για νεκρούς κ.

Πολιτισμικός κώδικας: φωτογραφία από θεατρικές παραστάσεις, είναι ιδιαίτερα πλούσιος, διότι προβάλλει πολλές ιστορικές θεατρικές παραστάσεις μεταφέροντας πληροφορίες από την ιστορία των παραστάσεων και των επωνύμων ηθοποιών.

Οι φωτογραφίες βρίσκονται στο κέντρο της σελίδας και αποτελούν αφηγηματικές εικόνες που διατυπώνουν πληροφορίες για τους συμμετέχοντες.

Ο **ιστορικός κώδικας:** αρχαίο κείμενο από το πρωτότυπο κείμενο της Ελένης του **Ευριπίδη** σχετίζεται άμεσα με τον **πολιτισμικό κώδικα** και εμπεριέχει εξίσου σημαντικά αποσπάσματα από το πρωτότυπο κείμενο.

Τέλος ο **Πληροφοριακός κώδικας** αναφέρεται στο θέμα, την πλοκή, τον αριθμό στίχων, το έργο, το συγγραφέα, σε ποιο μέρος του έργου βρισκόμαστε και αναφέρεται επίσης στη φωτογραφία.

Σημειωτικά αναλύοντας σε κάθε θεματική ενότητα παρατηρούμε ότι από την αριστερή πλευρά διατυπώνεται η πλοκή της σκηνής που ακολουθεί και από την δεξιά το θέμα της ενότητας. Τα στοιχεία που είναι τοποθετημένα αριστερά της σελίδας παρουσιάζονται ως δεδομένα, ενώ όποια πληροφορία τοποθετείται δεξιά παρουσιάζεται ως νέο. Ό, τι παρουσιάζεται ως δεδομένο σημαίνει ότι ο θεατής ήδη το γνωρίζει, είναι οικείο. Από την άλλη πλευρά ό,τι παρουσιάζεται ως νέο, σημαίνει ότι ο θεατής πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή (Kress & Leeuwen, 2010, σ. 285), γιατί δεν έχει την εξοικείωση.

Ο Κοινωνικός κώδικας φανερώνει τις ταξικές σχέσεις που υπάρχουν στο κείμενο ανάμεσα σε βασιλείς και δούλους. Ο Χρωματικός κώδικας: καφέ, ζαχαρί τονίζει την αρμονία στο φόντο της κάθε σελίδας, ώστε να εστιάσει η προσοχή του μαθητή στην κεντρική φωτογραφία κάθε ενότητας και στα θέματα που θα ακολουθήσουν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Από τον διαχωρισμό των κωδίκων που επιχειρήσαμε, διαπιστώθηκε ότι σε μία εικόνα εμπεριέχονται πολλοί κώδικες με πολλά σημαίνοντα και προέκυψαν 9 κώδικες συνολικά. Η σημειωτική ανάλυση αναδεικνύει τα σημαίνοντα και τα σημαίνοντα. Η τυπολογία προκύπτει από τον αριθμό δέκα επεισοδίων, στη συνέχεια επιλέγεται και δίνεται ένας στόχος από το κείμενο και μετά ακολουθεί ένα κείμενο πληροφοριών και τέλος μια φωτογραφία.

- **Οι ταυτότητες της «Ελένης»-** Το έργο «Ελένη» του Ευριπίδη χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία, όπως έχουμε αναφέρει, ως διάυλος για να μνήσουμε τους μαθητές σε αξίες του έργου που θεωρούμε σημαντικές. Η Ελένη, ως βασικός ρόλος, αλλά και οι υπόλοιποι ρόλοι του έργου (ο Μενέλαος, ο Χορός, η Θεονόη, ο Θεοκλύμενος, Υπηρέτης), χρησιμοποιούνται ως φορείς αξιών.

Οι αξίες αφορούν *την ειρήνη, την ελευθερία, την οικογένεια, την ισότητα και την ομορφιά*. Οι αξίες αυτές σύμφωνα με την Χριστοδούλου κατατάσσονται στις κοινωνικές και πνευματικές αξίες.

- Οι πνευματικές αξίες είναι διανοητικές και διερευνούμε την αλήθεια, οι ηθικές σχετίζονται με την ελευθερία, την ισότητα, την δικαιοσύνη και ταυτίζονται με τις κοινωνικές αξίες. Οι αισθητικές αξίες αφορούν ό,τι σχετίζεται με την έννοια του ωραίου, οι οικονομικές αξίες προσδιορίζουν ό,τι είναι ωφέλιμο και πρακτικό για τον άνθρωπο. Τέλος οι αξίες συμπεριφοράς σχετίζονται με τη συμπεριφορά του ανθρώπου στην δημόσια και ιδιωτική του ζωή (Χριστοδούλου, 2012, σσ. 35-36) .

Οι αξίες αυτές προσλαμβάνονται και μέσω ταυτοτήτων, που ανακύπτουν από το ίδιο το έργο. Οι ταυτότητες αυτές αφορούν *την Ελένη-Βασίλισσα, την Ελένη- όμορφη γυναίκα, την Ελένη- σύζυγο, την Ελένη-ειρηνοποιό και τέλος την Ελένη- ελεύθερη*.

Από αρχαιοτάτων χρόνων έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η ομορφιά αποτελεί καταστροφή γι' αυτούς που την έχουν. Η ομορφιά της Ελένης αντί για προτέρημα παρουσιάζεται στο έργο ως αρνητικό σημαινόμενο. Η ομορφιά της υπήρξε καταστροφική αν και η ίδια φαίνεται αμέτοχη, γιατί δεν γνώριζε ότι κάτι τέτοιο θα άλλαζε όλη της την ζωή και αποτελεί «γενετική ταυτότητα» που δεν την επέλεξε μόνη της (Whitman, 1996, σ. 65). Η ομορφιά της ήταν θεϊκή, γιατί στην πραγματικότητα η μητέρα της, η Λύδα δεν την έκανε με τον Τυνδάρεω, αλλά με τον Δία, ο οποίος είχε λάβει τη μορφή ενός λευκού κύκνου, γεννώντας έτσι δύο αυγά μέσα από τα οποία βγήκαν ο παντοδύναμος Πολυδεύκης και η πανέμορφη Ελένη (Χατζηκυριάκος, 2017). Ο Όμηρος παρουσιάζει το γυναικείο πρότυπο με βασικά χαρακτηριστικά το ήθος και το πνεύμα. Η Ελληνίδα έπρεπε να είναι άμεμπτη, ενάρετη, έξυπνη, σώφρων, σεμνή και

να διέπεται από βασικές αξίες, όπως μετριοπάθεια, σωφροσύνη και αγνότητα. Ο έπαινος της γυναικείας ομορφιάς συνιστά κοινό μοτίβο στην ελληνική λογοτεχνία. Η γυναίκα κατά τον Όμηρο πρέπει να είναι πάνω απ' όλα όμορφη και η ομορφιά αυτή είναι σταλμένη από τους Θεούς (Μαρτίνες, 2000, σσ. 11-16) .

Όταν η Ελένη έρχεται στον Πύργο οι γέροντες Τρώες αναφωνούν:

Δεν είναι άδικο οι Αχαιοί με τις όμορφες κνημίδες να παθαίνουν συμφορές τόσο καιρό για μια τέτοια γυναίκα. Μοιάζει στην όψη φοβερά με τις αθάνατες θεές
(Δεσύπρης, Παπαγεωργάκης, Ράμμος, & Τσενέ , 2016).

Στη συνέχεια δίνεται βαρύτητα στην ταυτότητα σύζυγος, η οποία προσδίδει έναν γλυκό τόνο στον ρόλο της. Στο στίχο 795 η ίδια διαβεβαιώνει τον άνδρα της ότι η κλίση τους έμεινε αμόλυντη (Δεσύπρης, Παπαγεωργάκης, Ράμμος, & Τσενέ , 2016, σ. 60). Προτείνει στον άνδρα της την αυτοθυσία, γιατί του ζητά να φύγει και να την εγκαταλείψει, αλλά επιλέγουν να πεθάνουν μαζί εάν δεν βρουν τρόπο να δραπετεύσουν, όπως αναφέρεται στον στίχο 835 (Δεσύπρης, Παπαγεωργάκης, Ράμμος, & Τσενέ , 2016, σ. 62).

- Ο Μενέλαος ως σύζυγος της Ελένης παρουσιάζεται κατώτερος, ανόητος αλλά από την άλλη έχει θάρρος, είναι τίμιος και ευθύς. Μένει δίπλα στην γυναίκα παρά τις φήμες περί απιστίας. Επίσης ερμηνεύει τις καταστάσεις σε ύστερο χρόνο απ' ό,τι η γυναίκα του. Η γοητεία της Ελένης την κάνει να δείχνει ανώτερη του.
- Ο Ευριπίδης στο έργο ασκεί έντονη κριτική κατά του πολέμου ως πρόξενου συμφορών και δυστυχιών στον άνθρωπο. Βασικός στόχος του ποιητή είναι να τονίσει τη ματαιότητα του πολέμου με σκοπό να αναδείξει τη σπουδαιότητα της ειρήνης για να μην θανατώνονται οι άνθρωποι δίχως λόγο και αιτία. Πρόκειται

για διαχρονική ιδέα που ειδικά στην εποχή μας μπορεί να αποτελέσει αφετηρία προβληματισμού (to.vivlio.net, n.d.).

- Η Ελένη παρουσιάζεται ως φωνή κατά του πολέμου, γιατί με την είσοδο του Χορού περιγράφει τα βάσανά που έχει φέρει ο πόλεμος. Η συμπάθεια που είχε δείξει στους Τρώες μετατρέπεται σε οργή και θρήνο. Η ίδια νιώθει ένοχη γι' αυτό τον πόλεμο, αλλά από την άλλη υπενθυμίζει ότι το όνομα, το φάντασμά της και όχι η ίδια ως φυσικό πρόσωπο ευθύνεται (Whitman, 1996, σ. 63). Αν και η ίδια δεν δέχτηκε ποτέ τον Πάρη για σύντροφο, η κακή φήμη που την ακολουθεί είναι μεγαλύτερη από την πράξη που ποτέ δεν διέπραξε.
- Η επόμενη ταυτότητα που θεωρείται σημαντική αφορά την Ελένη με την ιδιότητα της βασίλισσας και αυτό διότι αυτή η ιδιότητα δίνει ένα ταξικό πρόσημο. Την ταυτότητα αυτή την έλαβε η Ελένη μετά από την γάμο με τον βασιλιά της Σπάρτης Μενέλαο. Η Ελένη παρουσιάζεται ως γυναίκα με εξουσία που λαμβάνει αποφάσεις και δίνει εντολές. Πολλά είναι τα σημεία στο έργο που δηλώνεται η ταξική διαστρωμάτωση ανάμεσα σε δούλους και βασιλείς. Οι δούλοι που ανήκουν στην κατώτερη κοινωνική τάξη δεν διστάζουν να εκφράσουν την άποψη τους στο έργο ακόμη και εάν αυτό είναι ενάντια στα συμφέροντά τους. Όπως αναφέρει ο Ζορμπαλάς: *Ένα σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα της εποχής του Ευριπίδη ήταν το πρόβλημα της δουλείας. Μέσα στη δουλεία οι άνθρωποι όχι μόνο καταπιέζονταν και γινόταν αντικείμενο εκμετάλλευσης, αλλά κι έχανα σαν άνθρωποι την προσωπικότητά τους. Γι' αυτό ο Ευριπίδης όχι μόνο δεν έμεινε αδιάφορος μπροστά στο θεσμό της δουλείας, που με τόλμη τον καταδίκασε σαν ξεπερασμένο, αλλά και πολλές φορές εκδήλωνε στα έργα του τη συμπάθεια για τους δούλους και συχνά το θαυμασμό του για τις αρετές που κατόρθωσαν να διαφυλάξουν. ..Φτάνει μάλιστα και ως τα άκρα και βάζει στα*

χείλη δούλων τέτοιες αντιλήψεις και γνώμες που συνηθίσαμε να συναντάμε φιλοσόφους (Δεσύπρης, Παπαγεωργάκης, Ράμμος, & Τσενέ , 2016, σ. 133).

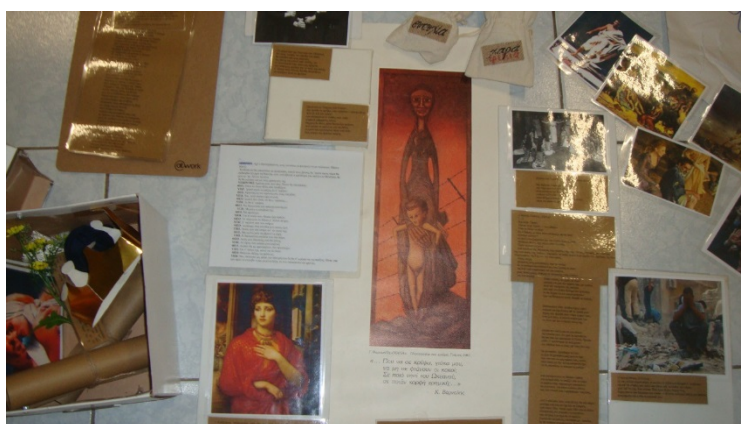
- Τέλος η Ελένη δηλώνει την ανάγκη για να ζήσει η ίδια ως ελεύθερη γυναίκα μαζί με τον άνδρα της. Στην ζωή της ποτέ ως τώρα δεν αποφάσισε η ίδια, ούτε για τον γάμο, γιατί πολλοί ήταν οι υποψήφιοι μνηστήρες της Ελένης, εκλεκτοί νέοι, βασιλιάδες και άρχοντες. Όλοι άνδρες ισχυροί, που έφεραν πολλά δώρα για να την κερδίσουν. Επιθυμία του πατέρα της Τυνδάρεου, ήταν η κόρη να παντρευτεί τον Μενέλαο, γιατί ήταν πλούσιος και αδελφός του Αγαμέμνονα, άνδρας της μεγάλης κόρης, της Κλυταιμνήστρας (Μήττα, 2012).
- Ο Ευριπίδης χειρίζεται το χαρακτήρα του υπηρέτη-αγγελιαφόρου με σκοπό να εκφράσει την άποψη του για τους δούλους. Ο δούλος που παραμένει χρόνια σε μια οικογένεια και θεωρείται συγγενής είναι μια πραγματικότητα στη ζωή των αρχαίων Αθηναίων. Παρόλο που κάποιος είναι δούλος ο Ευριπίδης του επιτρέπει να σκέφτεται ελεύθερα. Τέτοιος είναι ο υπηρέτης, που παρουσιάζεται στην τραγωδία έτσι όπως δηλώνεται με τους εξάισιους στίχους: «λεύτερος αν δεν είμαι, λεύτερη έχω ψυχή» (Σοροβέλης, 2014).

Τις ταυτότητες αυτές τις προσλαμβάνουμε και τις αναγνωρίζουμε σε σχέση με ρόλους του έργου. Οι αξίες που θα μας απασχολήσουν διαφαίνονται μέσα από τις παρακάτω σχέσεις: Ελένη- Μενέλαος, Ελένη- Τεύκρος, Γερόντισσα- Μενέλαος, Ελένη – Θεοκλύμενος, Υπηρέτης- Θεοκλύμενος.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η συγκεκριμένη έρευνα αξιοποίησε πολυτροπικό υλικό που αναδομήθηκε ως σχέδιο διδασκαλίας. Ιδιαίτερα βοηθητικό για τους μαθητές υπήρξε το φωτογραφικό υλικό που παραπέμφθηκε και τα αντικείμενα που χρησιμοποιήσαμε ως εργαλεία.

Στο σημείο αυτό παρουσιάζουμε συνολικά τα εκπαιδευτικά και σκηνικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν μεθοδολογικά και διδακτικά.

Οι ταυτότητες που προκύπτουν από την ανάλυση και τη διδακτική που προτείνουμε για την Ελένη του Ευριπίδη «αναγνώστηκαν» με ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τους μαθητές και τις μαθήτριες και εμπλουτίστηκαν με επιπλέον πληροφορίες και σκέψεις.

Οι ρόλοι του κειμένου αντιμετωπίστηκαν σε γενικές γραμμές με αγάπη από τους μαθητές και χωρίς διάθεση καταδίκης. Οι μαθητές έθεσαν τα ζητήματα σε ρεαλιστική βάση παρά το γεγονός ότι μέσα στο κείμενο υπάρχουν αρκετά μυθολογικά στοιχεία. Ενσωματώνονταν εύκολα στις απαιτήσεις των ρόλων και δεν «έβγαιναν» από αυτούς παρά μόνο όταν τους ζητούταν, για να επέλθει ανατροφοδότηση, αναστοχασμός και συζήτηση.

Όσον αφορά τους παιδαγωγικούς στόχους η ομάδα κατάφερε να συμμετάσχει στο μάθημα με όποια συνθήκη και να τους ζητήθηκε.

Το σημαντικότερο τμήμα της έρευνας αφορά στην ίδια την ομάδα, που κατάφερε σε σύντομο χρονικό διάστημα να δεθεί παρά τον μεγάλο αριθμό, να νιώσει ασφάλεια και να δημιουργήσει κάτι πολύ αξιόλογο.

Αξίζει να αναφερθεί το γεγονός πως ανάμεσα στους συμμετέχοντες υπήρξε ένας μαθητής 16 ετών, ο οποίος ήταν Σύριος μετανάστης, κατοικούσε σε μία δομή φιλοξενίας εφήβων μεταναστών στην περιοχή της Ημαθίας και ήταν η δεύτερη εβδομάδα φοίτησής τους στο σχολείο. Ο μαθητής αυτός εάν και δεν μιλούσε καθόλου ελληνικά ανταποκρίθηκε σε άριστο βαθμό στις απαιτήσεις του μαθήματος και πολύ γρήγορα οι συμμαθητές τον βοήθησαν και τον ενέταξαν μέσα στην ομάδα χωρίς κάποιο πρόβλημα.

Η ιδέα του πολέμου υπήρχε μέσα στην έρευνά μας όπως έχουμε αναφέρει, γιατί η Ελένη πέρα των άλλων ταυτοτήτων χρησιμοποιήθηκε και με αυτό της *Ειρηνοποιού*. Συγκεκριμένα οι μαθητές «έπαιξαν» πολύ πάνω στην ιδέα του πολέμου και της ειρήνης αναδεικνύοντας πολλές από τις αιτίες τους πολέμου, τα βασικά χαρακτηριστικά και πόσο σημαντική είναι η ειρήνη για όλο τον κόσμο.

Οι μαθητές δεν εστίασαν καθόλου στο γεγονός που αναφέρει ο Ευριπίδης λέγοντας ότι η Ελένη είναι η αιτία του Τρωϊκού Πολέμου.

Αντιθέτως, ανέδειξαν οικονομικούς και πολιτικούς λόγους που προκαλούνται οι πόλεμοι και συνέδεσαν ένα τόσο παλιό ιστορικό γεγονός με το σήμερα, οπότε είναι φανερό ότι κατέχουν ιστορική δεξιότητα, ή καλύτερα ιστορικό και πολιτικό γραμματισμό του σύγχρονου πολίτη.

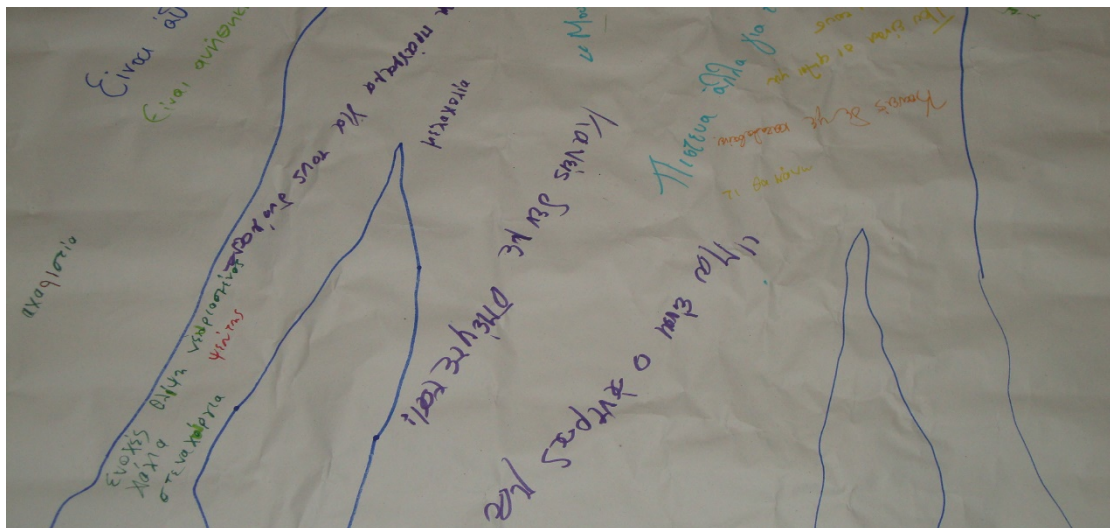
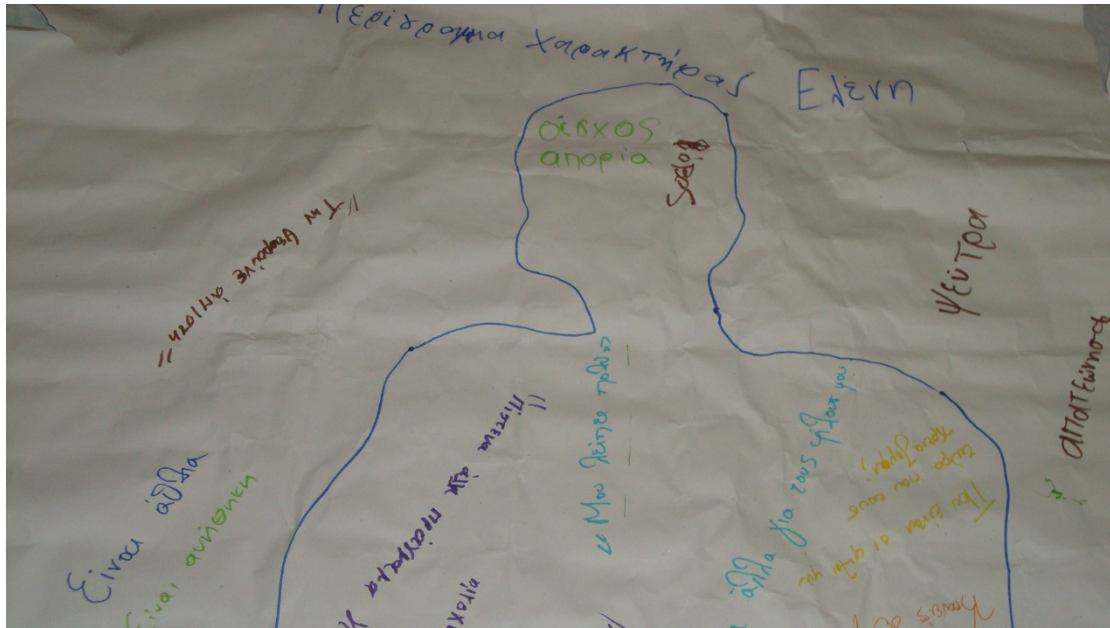
Στην βάση αυτή μπήκε και η ταξική ταυτότητα ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς, σε βασιλιάδες και δούλους αναφέροντας πως αυτοί έχουν πολύ λιγότερα να χάσουν από τους απλούς ανθρώπους.

Μεγάλο κομμάτι της έρευνάς υπήρξε η ιδέα της φήμης και συγκεκριμένα της δυσφήμισης. Στα μάτια των μαθητών η Ελένη ήταν μία σύζυγος, που αγαπούσε τον άνδρα της και ήταν πιστή σ' αυτόν. Οι πράξεις που διέπραξε ήταν μικρότερες από την φήμη που την κυνηγούσε ως μία γυναίκα που παράτησε τον άνδρα της για να φύγει με έναν μικρότερο και ομορφότερο άνδρα.

Οι μαθητές δεν εστίασαν τόσο στην ομορφιά της Ελένης ως μία ακόμη αιτία προβλημάτων. Υπήρξε έντονος προβληματισμός στο κατά πόσο ένα γεγονός μεταφέρεται, όπως έγινε και κατά πόσο είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε την αλήθεια, προβληματισμός απολύτως ιστορικός vs της μυθολογικής αφήγησης, που αναδεικνύει και τον κριτικό γραμματισμό των μαθητών.

Το παιχνίδι με το «κουτσομπολιό και το σπασμένο τηλέφωνο» άρεσε ιδιαίτερα στους μαθητές, προκάλεσε πολλές στιγμές γέλιου, τα παιδιά έβγαλαν στην επιφάνεια τον κωμικό χαρακτήρα και απελευθερώθηκαν δημιουργώντας πρωτότυπες κωμικές σκηνές ομαδικά με βασικό εργαλείο τον αυτοσχεδιασμό.

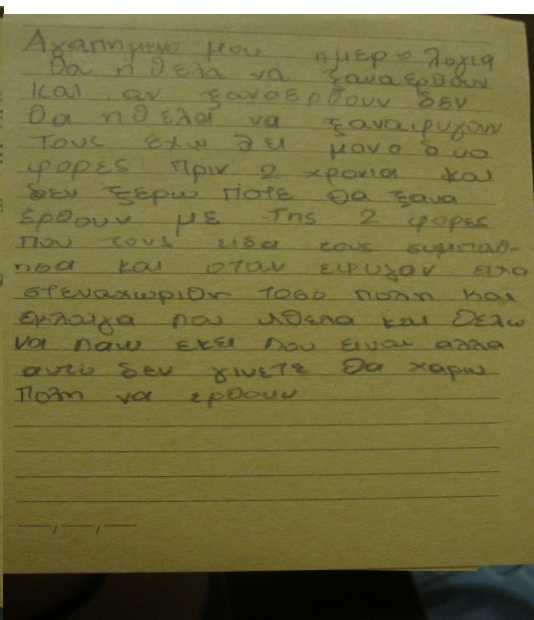
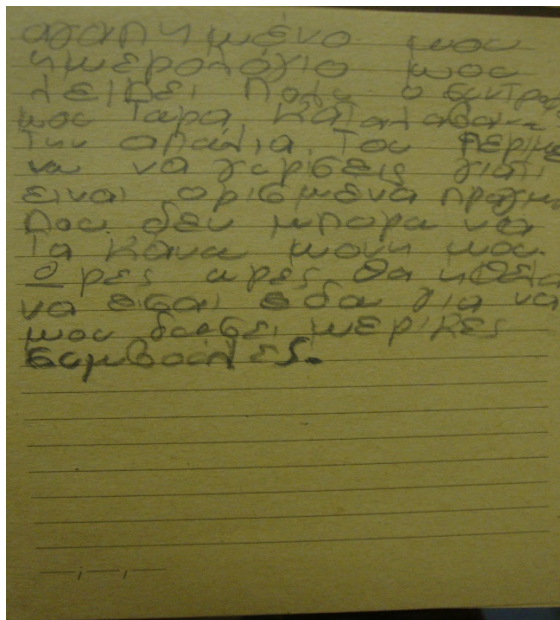
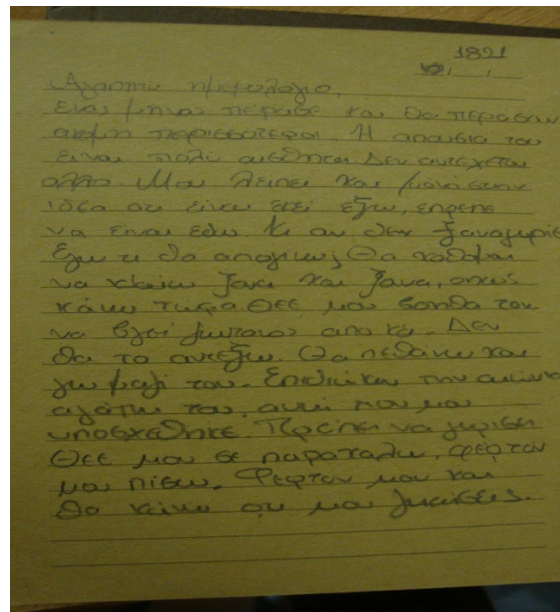
Στο σημείο αυτό μπορούμε να παραπέμψουμε μόνο στο υλικό που δημιούργησε μία ομάδα μαθητών με βασικό χαρακτήρα την Ελένη κάνοντας το περίγραμμα της. Εντός του περιγράμματος οι μαθητές διατύπωσαν το πως φαντάζονται ότι μπορεί να αισθάνεται και τι πιστεύει η Ελένη ενώ εκτός του περιγράμματος τι πιστεύει και σκέφτεται ο κόσμος γι' αυτήν.

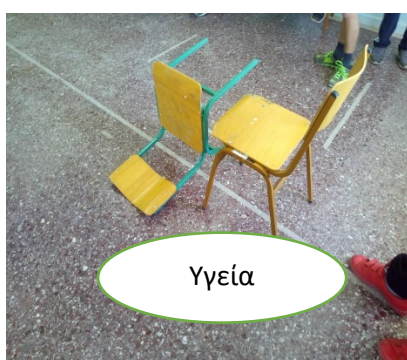
Στην συνέχεια οι μαθήτριες ιδιαίτερος επικεντρώθηκαν στην αγάπη και στον έρωτα που νιώθει μία γυναίκα για έναν άνδρα, μία κατάσταση που σχετίζεται άμεσα με τον έρωτα που αισθάνονται οι έφηβοι σ' αυτή την ηλικία.

Τα λόγια αγάπης γίνονται διακριτά στα ημερολόγια που έγραψαν οι μαθήτριες σε ρόλο Ελένης, δηλαδή μιας ερωτευμένης γυναίκας.

Η μέθοδος αυτή τους βοηθάει να απελευθερωθούν, να νιώσουν ασφάλεια και να κατανοήσουν πως τα ερωτικά συναισθήματα που νιώθουν για άλλους ανθρώπους δεν είναι κατακριτέα.

Τέλος κάνοντας μία μικρή επισκόπηση των αξιών που θεώρησαν σημαντικότερες θα αντιληφθούμε ότι ξεχωρίζει αυτή της αγάπης, της αλήθειας και της οικογένειας, παραδοσιακές αξίες που έχουν συρρικνωθεί στο μεταμοντέρνο οπτικό και τεχνολογικό πολιτισμό του 21^{ου} αιώνα.

Εικόνες- αρχείο ερευνήτριας

Εικόνα 1

Βιβλιογραφία

- Boal, A. (2013). *Θεατρικά παιχνίδια για ηθοποιούς και για μη ηθοποιούς*. Θεσσαλονίκη: σοφία.
- Freire, P. (2009). *Δέκα επιστολές προς εκείνους που τολμούν να διδάσκουν*. (Τ. Λιάμπας, Επιμ., & Μ. Νταπαράκης, Μεταφρ.) Αθήνα: Επίκεντρο.
- Grammatas, T. (χ.χ.). *Theodore Grammatas*. Ανάκτηση από <http://theodoregrammatas.com/el/%CE%B7-%CE%B8%CE%B5%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B2%CE%B1%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9/>: Η θεατρική αγωγή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Γενικές αρχές και επισημάνσεις
- <http://www.minedu.gov.gr>. (χ.χ.). Ανάκτηση από <http://www.minedu.gov.gr>
- <https://ipfs.io>. (χ.χ.). Ανάκτηση από https://ipfs.io/ipfs/QmΧοypizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/Winifred_Ward.html.
- <https://www.eduportal.gr>. (χ.χ.). Ανάκτηση από <https://www.eduportal.gr/vygotsky/>.
- <https://www.northwestern.edu>. (χ.χ.). Ανάκτηση από <https://www.northwestern.edu/magazine/northwestern/winter2003/features/communication/sidebar1.htm>.
- Kandinsky, W. (1981). *Για το πνευματικό στην τέχνη*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Kress, G., & Leeuwen, T. (2010). *Η Ανάγνωση των εικονων - Η Γραμματική του Οπτικού Γραμματισμού*. (Φ. Παπαδημητρίου, Επιμ.) Αθήνα: επίκεντρο.
- Slade, P. (1958). *An introduction to child drama*. London: University of London Press LTD.
- www.vivlio.net. (χ.χ.). Ανάκτηση από <https://tovivlio.net/o-%CE%B5%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%80%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CE%BD%CE%B7/>.
- Walton, J. (2009). *Το Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο επί Σκηνής- Εγχειρίδιο για τις παραστάσεις του αρχαίου δράματος στην κλασική εποχή και στους νεότερους χρόνους* (2η εκδ.). (Α. Τσαμπάζη, Επιμ., Κ. Αρβανιτη , & Β. Μαντέλη, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Way, B. (1967). *Development through Drama*. London: Longman.
- Whitman, C. H. (1996). *Ο Ευριπίδης και ο κύκλος του μύθου*. (Ε. Θωμαδάκη, Μεταφρ.) Αθήνα: εκδόσεις του εικοστού αιώνα.
- www.theatroedu.gr. (χ.χ.). Ανάκτηση από <http://www.theatroedu.gr/el-gr/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5/%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF.aspx>.

- Άβρα Αυδή, Μ. Χ. (2007). *Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση- 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Αικατερίνη, Η. (2016). *Η θεατρική Αγωγή ως πλαίσιο προσέγγισης και μάθησης στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση*. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή- Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Ψυχολογίας, ΠΜΣ «ΘΕΠΑΕΕ» .
- Γκιάστας, Ι., Δημητρόπουλος, Ε., Ρέππα, Ε., & Τσέργας, Ν. (2016). *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Σχεδιάζοντας το Επαγγελματικό μου Μέλλον- Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και εκδόσεων "Διάφαντος".
- Γραμματάς, Θ. (2004). *Το Θέατρο στο Σχολείο. Μέθοδοι διδασκαλίας και εφαρμογής* (Β' εκδ.). Αθήνα: Ατραπός.
- Γραμματάς, Θ. (2010). *Στη Χώρα του Τοτώρα*. Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη.
- Δεσύπρης, Ν., Παπαγεωργάκης, Δ., Ράμμος, Χ., & Τσενέ, Κ. (2016). *Δραματική Ποίηση - Ευριπίδη Ελένη- Γ' Γυμνασίου*. (Π. Ινστιτούτο, Επιμ., & Τ. Ρούσσος, Μεταφρ.) Αθήνα: Ινστιτούτο τεχνολογίας υπολογιστών και εκδόσεων "Διόφαντος".
- Ευριπίδης. (1993). *Ηρακλής*. (Κ. Τοπούζης, Μεταφρ.) Αθήνα: Επικαιρότητα Ο.Ε.
- Ημέλου, Α. (2016). *Η Θεατρική Αγωγή ως πλαίσιο προσέγγισης και μάθησης στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση*. Αθήνα: ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ.
- ITYE "Διόφαντος"- ινστιτούτο τεχνολογίας, υπολογιστών και εκδόσεων. (χ.χ.). Ανάκτηση από <http://publications.cti.gr/books/24-0221.pdf>.
- Κατσαρίδου, Μ. (2014). *Η θεατροπαιδαγωγική μέθοδος. Μία πρόταση για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας σε διαπολιτισμική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Όικος Κ. & Μ.Αντ. Σταμούλη / Βιβλιοπωλείο.
- Κλειώ, Φ. (2010). *Η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων μέσω της θεατρικής αγωγής στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών- Σχολή ανθρωπιστικών και κοινωνικών σπουδών- τμήμα θεάτρου.
- Κοντόγιαννη, Α. (2012). *Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Λαγόπουλος, Α. Φ., & Βοκλουν-Λαγοπούλου, Κ. (2016). *Θεωρία σημειωτικής. Η παράδοση του Ferdinand de Saussure*. (Ι. Βαμβακίδου, Ε. Κουρδής, & Α. Χριστοδούλου, Επιμ.) Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη.
- Λαμπρονίκου, Ε. (2016). Η διαφορετικότητα μέσω του Εκπαιδευτικού Δράματος στο νηπιαγωγείο. *Εκπαίδευση & Θέατρο*(17), σ. 9.
- Μάραντος, Π. Φ., & Θεριανός, Κ. Ν. (χ.χ.). *Πολιτική Παιδεία-Α' ΓΕΛ ΚΑΙ ΕΠΑ.Λ. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ"*.
- Μαρτίνες, Ά. (2000). Η εικόνα της γυναίκας στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία- ο Όμηρος και το επίγραμμα της ελληνιστικής και αυτοκρατορικής επιχής. Στο *Η εικόνα της γυναίκας στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία- ο Όμηρος και το επίγραμμα της ελληνιστικής και αυτοκρατορικής επιχής*. Πύργος: Έκδοση περιοδικού Αλφειός.

- Μήττα, Δ. (2012). <http://www.greek-language.gr>. Ανάκτηση από http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/mythology/lexicon/atreides/page_014.html.
- Μποζιζιο, Π. (2006). *Ιστορία του Θεάτρου* (Τόμ. Δεύτερος). Αθήνα: Αιγόκερος.
- Μώρου, Α. (2002, Απρίλιος). Δραματοποίηση: από το κείμενο στη σκηνή της τάξης. Ένα παράδειγμα, "Οδύσσεια" Ομήρου. *Η λέσχη των εκπαιδευτικών*(27).
- Οδηγός εκπαιδευτικού. (χ.χ.). Ανάκτηση από https://repository.edulll.gr/.../1915_Οδηγός%20για%20Θέατρο%20B%20Πρόταση%20...
- Παπαδόπουλος, Σ. (2010). *Παιδαγωγική του Θεάτρου*. Αθήνα: Σ.Π Παπαδόπουλος.
- Σέξτου, Π. (2005). *Θεατρο-παιδαγωγικά προγράμματα στα σχολεία. Για εκπαιδευτικούς, ηθοποιούς, θεατρολόγους, και παιδαγωγούς-εμπυχωτές*. Μεταίχιμο.
- Σοροβέλης, Χ. (2014, Αύγουστος 13). <https://tonivlio.net>. Ανάκτηση από <https://tonivlio.net/o-%CE%B5%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%80%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CE%BD%CE%B7/>.
- Λαγόπουλος, Α., & Μπουλουντ-Λαγοπούλου, Κ. (1983, Ιούνης 15). *Σημειολογία. Διαβάζω*, σσ. 15-23.
- Φανουράκη, Κ. (2010). *Η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων μέσω της θεατρικής αγωγής στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών- Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών – Τμήμα Θεατρικών Σπουδών.
- Φρέϊρε, Π. (1974). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Κέδρος .
- Χατζηκυριάκος, Γ. (2017, Φεβρουάριος 14). <https://www.willowisps.gr>. Ανάκτηση από <https://www.willowisps.gr/main/-/14/2/2017-2>.
- Χριστοδούλου, Α. (χ.χ.). Αξίες της UNESCO στην εκπαίδευση του 21ου αιώνα.
- Χριστοδούλου, Α. Χ. (2012). *παιδεία, εκπαίδευση, αξίες- σημειωτική προσέγγιση* . Θεσσαλονίκη: University studio press.